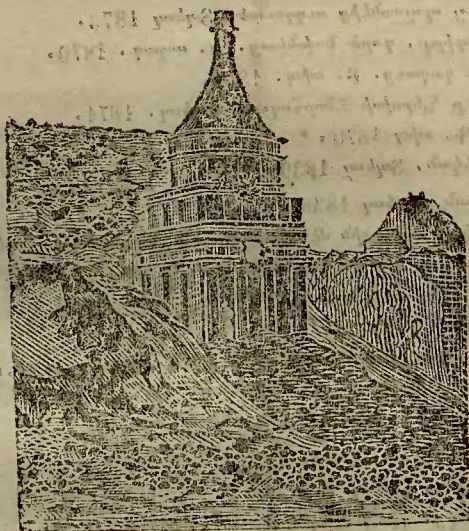

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԱՌԿԱՅԻՆ ԲԵՆԵՐԱԿԱՆ ԳԼԵԿՏԵԼԵՆ
ԵՒ ԲԱՆԿԵԼԵՆ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻԱՄԵՆՑ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԵՄ

Ի ՏԳԱԸԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԵԼՆՑ

1874

ՅՈՒՅԱԿ ԳՐՈՅ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅՍ

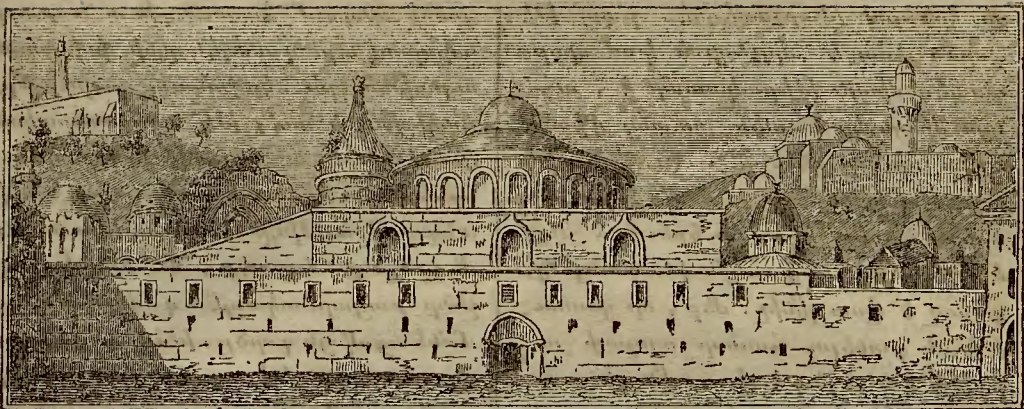
Մ Բ Ո Յ Յ Ա. Կ Ո Վ. Բ Ե Ա Ն Ց

ԵՒ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՆՈՑԻՆ

	172	
Ալէէս, Հայերենէ փոխեց ՚ի Տաճկերէն Յ. Բիւրքճուանդ . տպելոյ 1872.	4	
Աղօթագիրք Աբգարյան տոմարաց , աշխարհիկ լեզուաւ .	2	
Անուրջը ՚ի Աթոն , ոգեաց Մ. Թաթում . 1869 .	1	20
Առաքինութեան համբան , կամ Մենտոր մանկանց , թարգմանեց Տ. Հ. Թ. Ս.	7	
Աւետարանն ասորի . Ս. Եկեղեցւոյ մէջ կարդացուելիք աւետարաններն են .	30	
Աւետարան փոքր , Տպելոյ 1867 .	6	
— Նոյնը կտակարանով . Տպելոյ 1867 .	12	
— Նոյնը ճաշու . Տպելոյ . 1868 .	30	
Բանաստեղծութիւն , աշակերտահեաց մէջ . Բ. Տիպ 1874 .	1	
Դատարութիւն Հրատարման' եւ գղջման եւ առաւօտեան երգաց շնորհալ . (*)	6	
Դաբիկ վերջին արքայ Հայոց Բադրասունի , ողբերգութիւն . Տպ . 1672 .	5	
Դարծ . Առաքելոց , Տպելոյ 1867 .	6	
Դարծ . Ոսկեղենիկ Սամուէլ Ռաբբի հրէի . Տպելոյ 1867 .	3	
Դավտանք . Տպելոյ 1867 .	3	
Եղլէն , պատմութիւն Վարդանանց պատերազմին ընտիր դարծ նախնեաց .	7	
Երևոյթ կրեց . Տպելոյ 1851 .	7	
Երկու խօսք , Եկեղեցւոյ պաշտօնէից ուղղուած . Տպելոյ 1873 .	3	
Երկնէ խաւրի , աղօթագիրք , գործ նախնեաց , Դ. տպագ . 1870 .	7	
Զանազանութիւն հինգ դարուց . Բ. տիպ . 1862 .	40	
Հնդհանրական թուղթք Ներսիսի Շնորհալոյ . Տպելոյ . 1874 .	18	
Թանգարան իւրատու . Գ. տիպ 1870 :	18	
Թափօրի տետրակ տարեկան , Տպելոյ 1839 . (*)	3	
— Նոյնը շալաթական . Տպելոյ 1838 (*)	2	20
— Նոյնը Ս. Յակոբայ տաճարին մէջ կատարուած թափօրներու հաճելի էտարանութիւն համառօտ , Ս. Պ. Փաշաղեանցի , Դ տիպ . 1869 .	4	
Ժամագիրք խորագիր . Տպելոյ 1866 .	3	
Ժամագիրք տոնի . Տպելոյ 1870 .	20	
Խնդիր Ս. Տեղեաց եւ նորա պաշտօնական բնութիւնը , Տպելոյ 1871 . (**)	50	
Խորհրդածութիւն Ս. պատարագի , դործ նախնեաց . Տպելոյ 1842 .	6	
Խորհրդատետր Ս. ստաւարագի , Տպելոյ 1873 .	10	
Կարգադրութիւնն ատղջութեան , Տպելոյ 1871 .	10	
Կենսագրութիւն Բաօքալայ , Տպելոյ 1869 .	5	
Կտակագիր հոգեւոյ բանից . դրեց Աբգար Խանկեց . Տպելոյ 1853 .	2	
Կլիտրան Աւետարանական բանից , Դաւ Բ. Արմեն Պետրոս .	6	
" " " Դաւ Բ. Սամարացի .	1	20
" " " Դաւ Գ. Որդիք Աստուծոյ .	1	20
Հանապատուութիւն երկուստանն առաքելոց , հանդերձ , յուսելուածով .	1	20
Հանապատուութիւն Գրիգորեանական ուսման . Տպելոյ 1873 .	4	
Հայկի վերաց . Տպելոյ 1852 . (*)	4	
	6	

የ ህ ን ዐ ቆ በ ኮ ቆ ኮ ኮ ኒ

$\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n x_k = \bar{x}$ (*) $\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n y_k = \bar{y}$ $\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n (x_k + y_k) = \bar{x} + \bar{y}$

Մ Ի Փ Մ

ԻՆՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 10.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՀՈՒՏԵՐԵՐ 31
1874.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ա Մ Ա Ն

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆ

Մի գործ խիստղէս այն արժէքն ունի, ինչ արժէք որ ունի գործողի գիտաւարութիւնն, իրով աւելի պարզ տեսել, գործողի գիտաւարութիւնն գործող արժանաւորութեան ճշմարտ չափըն է: Սոյն ճշմարտութիւնն չի ճանաչել, կը նշանակէ կործանել բնական դակ բարոյականութիւնն և նաեւ ուրանալ բարոյականութեան սկզբունքն: Ամեն մարդ գիտէ, որ այս այսպէս է, բայց ամեն մարդիկ դարձեալ կը մնան սն այն ճշմարտութիւնն: Եւ մի թէ այսչափ միայն, աւանդ, երբ կ'ու-

զեն մարդիկ մի բարի գործող արժանաւորութիւնն նաւայեցիկ, այն մասնակ միայն գործողի գիտաւարութիւնն ձեռք կ'առնուն: այն մասնակ միայն ամեն ճիշդ կը թափեն, կը կրկանեն, կը խճճեն մարդողի գիտաւարութիւնն և գործն անխրաւ հասնելու համար միայն կը պահպանեն այս կանոնն: Չարամաւորութիւնն, երբ կը տեսնէ թէ մի մարդող համբաւն կը ծնողի իւր գործքերու վերայ իբրեւ մի հասնաւորուն ծառի վերայ, խիցն կը տղտղտի իբրեւ որդի մինչեւ նորա վարոյ բարոյ արժանեան, պահե-

(*) արտաւարութիւն և վերջ, տես թիւ 9.

ղի կրծելով թարչամեյնէ . բայց թէ
գործն վառ է արգեօք և կամ պար-
զապէս միայն թերականա՞ր է , ահա
այս միայն կը գառեն առանց դիտա-
ւորութիւնն քննելու : Եւ մէք , որ
լու հասկցած ենք թէ՛ մի գործ առ
երեսս կարելի է բարի երեւիլ , բայց
եթէ մինչեւ սկզբունքն թափանցենք ,
կարող է փօտ լինիլ . մէք , որ վատու-
թիւնն գտնելու համար այդչափ յա-
ջողակ ենք , ընդհակառակն չենք ու-
զեր խորհիլ և մտածել , որ մեր աչքին
երեւցած թերի կամ անօգուտ գործն
կարող է ունենալ խիստ լաւ սկզբունք :
Բայց այն բարի սկզբունքն գտնելու
համար մէք միշտ անփոյթ ենք և ան-
տարբեր : Ի՞նչ է արգեօք սորա պատ-
ճառն , արգեօք այն է , որ շատ ան-
գամ առակաւ կը խօսուի թէ՛ մարդոյ
միտքն հակամիտ է առ չարն , քան առ
բարին : Այո , ողբալի և ամարդի ա-
ռած : Սակայն եթէ միայն տաան ճրչ-
մարիտ լինի այս առածն , միայն տաան
անգամ պէտք է աշխատիլ սուտ հա-
նել զայն և այն ժամանակ միայն հա-
ւատալ գործոյ գէշութեանն կամ վա-
տութեանն , երբ յայտնի և անհերքե-
լի ապացոյցներ կան : Ինչո՞ւ համար
արգեօք հետամուտ չենք լինիր և չենք
փութար որոնել բարին , որ կարող է
չարութեան մօտ գտնուիլ : Ինչո՞ւ հա-
մար բարին այնպիսի հետաքրքրու-
թեամբ չենք որոներ , ինչպէս ի՞նչո՞ւ
ենք չարն , ինչո՞ւ համար մանաւանդ
մեր Փրկչի թշուառ աշակերտին նման
ամենէն առաջ և միմիայն կը տեսներք
գործոյ տկար կողմն և բարի դիտաւո-
րութեան հետ խառնուած սխալմուն-
քն , ինչո՞ւ համար փոխանակ այսպէս
անելու , նախ և առաջ մեր աչքերն չենք
յառեր բարի նորաստակին վերայ , որ
նայնպէս յայտնի կ'երեւի մեզ և աւել-
լի կարեւոր է ուշադրութեան : Քանի՞

քանի՞ անգամ հաղուադիւտ և բարի
նորաստակներն գտնելէն ղինի , փոխանակ
ուրախանալու , կը ջանամք յարգի նը-
ւաղեցնել և ասել թէ՛ այս սովորական
է ամենուրեւ , և այնչափ սովորական ,
որ որոնելու անգամ հարկ չը կայ : Այլ
անգամ թ և թիւր հետեւութիւն : Զը
մեղանչենք , եղբարք , եւ երբ կարող
չենք բացարձակապէս գովել մեր նը-
մանեայ միայն գործը , թող չը գովենք ,
այս արգարացի է , բայց զբուշանմք
չը վերաւորել և չը լիտայնել գործողի
սիրտն : Ընդհակառակն՝ ցոյց տանք
գործողին , որ մէք կը ճանաչեմք և կը
գնահատեմք իւր բարի կամքն , ցոյց
տանք , որ ամենէն առաջ այն բարի
կամքն է , զոր մէք կը ճանաչեմք և կը
սիրեմք : Ենթահակալ լինինք գործողէն
այսպիսի մի աշխարհի մէջ , որ մէք
եւս գիտեմք , որ խիստ սակաւ են
բարին կամեցողներն , շնորհակալ լի-
նինք , բարեմտելութենք , որ բարի դի-
տաւորութիւն ունեցած է և բարութեան
յանկացած է : Խառնութեամբ
եւ արհամարհու ու գաժան գառու-
ղութեամբ չը թառամեցնենք անձը
ւիրութեան այն նորաբողբոյ և փա-
փուկ ծաղիկն , որ սկսած է ծաղկիլ
նորա ծոյցն մէջ : Զը լինինք խմաստուն
առանց չափու և սահմանի , չը լինինք
իրաւագէտ և իրաւարար առանց գը-
թութեան և ողորմութեան : Միայն
չը գատենք , այլ և սիրենք : Մշակենք
քնքուշութեամբ , ոռոգենք սիրով և
բարի յօժարութեամբ , և չը վերադ-
րենք այն առնին , զոր բարեբախտա-
բար կը տեսնեմք սերմանուած : Զոր
գենք եւ պատուենք բարի դիտաւո-
րութիւններն , առանց ծաղրելու եւ
առանց չափազանցութեան : Կ'տան
թէ՛ դժոխքն ստրկատուութեամբ է բա-
րի դիտաւորութիւններով , բայց պէտք
է խմանալ , որ Մարիամի դիտաւորու-

Թեան նման չեն այդ դիտաւորութիւններն : Մարիամի դիտաւորութեան նման դիտաւորութիւններն են, որով զարգարուած է երկիրքն և կը ցոլայ շող ՚ի շող, և երբ մէք կը յարգեմք այսպիսի դիտաւորութիւններն, կը յարգեմք զԱստուած, որ զայնս կ'օրհնէ, կը յարգեմք և զՀոգին Սուրբ, որ զայն կը ներշնչէ :

Բայց յայտնանք, երբ կը դատեմք, պէտք է ՚ի հաշիւ առնունք զրից եւ կարօտութեանց զանազանութիւնն : Աշակերտներն Թերի էին այս երկու կանոնին մէջ, Թերի էին առաջնայն մէջ, երբ կ'անարգէին Մարիամի սիրոյ եւ ուրախութեան ղեղմունքն, առանց նայելու, որ կարող չէ նա իրենց պէս ամեն տեղ ուղեկցիլ և հետեւիլ Յիսուսին, վասն զի մի տկար կին էր, և միայն հեռուէն կը վայելէր նորա աւսուածային ներկայութիւնն : Թերի էին աշակերտներն երկրորդին մէջ, երբ կամէին մի կնոջ վախճել և եռանդոտ սիրան այն սահմանին մէջ ամփոփել, ուր ամփոփուած էին իրենց յարգն ու եռանդն առ Յիսուս : Կան այնպիսի բնաւորութիւններ, եւ բոլոր կենաց մէջ կան այնպիսի վայրկեաններ, որոց վերայ պէտք է յատուկ ուշադրութիւն դարձնել : Պէտք է այնպէս աշխտել, որ Աստուծոյ մեղ սրբաբեռնութեամբ ամեն հոգեւոր կարգութիւններն դոհ լինին : Ինչպէս որ անիրաւութիւն է եռանդն արգելուիլ, նայնպէս անմիջապէս անհրաժեշտ հրամայելն, կամ զայն սահմանի տակ դնելն : Անհրաժեշտ է բարեպաշտ հոգւոյն սահման դնել և հրամայել Թէ միմիայն այս եւ զանազան պէտք է պատուես և պաշտես զայն, զոր կը սիրես : Ամեն հոգինեւոր խորոյ մէջ կայ նաեւ այնպիսի մի կարօտութիւն, որ ոչ Թէ կանոնաւորուելու, այլ ծաւալուելու կը

ձգտի, կարօտութիւն, որ երբեմն մեղմէն դուրս կը ցատկի և կը ջանայ միացնել զմեզ մեր պաշտած առօր կոյնին հետ, աւելի զգալի եւ աւելի աննդմիջական կերպիւ, քան Թէ պարզ հնազանդութեամբ :

Ոչ հնազանդութիւն է այս և ոչ պարտաւորութիւն, ոչ կարես հրամայել և ոչ կարես ստգտանել : Այս է հոգւոյ բուռն զօրութիւնն : Այն բուռն յուզումն, այն եռանդեան շարժումն, որ ՚ի վեր կը բարձրացնէ զհոգին իւր սովորական սպաւորութիւններէն և կը ապա հոգւոյն զգացումն և ճաշակ անտուածութեան, այն յուզումն կը կաղաւթէ, կը զօրացնէ զհոգին և հնազանդութիւնն ու պարտաւորութիւնն աւելի քաղցր եւ աւելի սիրելի կը կացուցանէ նորա համար : Պէտք է իմանալ, որ ամեն բան ինչ որ մեզ գեղեցիկ կ'երեւի, միշտ բարի չէ : Բայց Աստուած կամեցած է, որ ամեն բան, ինչ որ բարի է, գեղեցիկ լինի : և արդէն բարին և գեղեցիկն ՚ի սկզբան մի և նոյն անունն ունէին : Վասն զի գեղեցիկին Թէեւ միշտ բարի չէ, բայց բարին միշտ գեղեցիկ է : Գեղեցկութիւնն ճշմարտութեան մի մասն և մի ձեւն է : Ով որ կը տարտնուտի այս մասին, Թող կարգայ Սուրբ Գրքին, յորում ճշմարտութիւնն ու գեղեցկութիւնն այնչափ սերտիւ միացած են իրարու հետ, որ անհնարին է իրարմէ բաժնել, և ամենէն վսեմ տառացուած ներն ու խրատներն արտայայտուած են ամենէն վսեմ և ամենէն սքանչելի լեզուաւ : Հոգեկան եռանդն դատաւարաբեղն առաջ, Թող կարդան Ս. Գրքն, որ լի է եռանդեամբ, որ զեղուն է բուռն զգացմանց յորդուութեամբ, ուր կը տեսնեն մարգարէից սիրան « Որ կ'եռայ վսեմ խօսքեր արտասանելու համար » : Բախնդակ Աս-

տառածաշուհն մի անուշահոտութեան
աման է, որոյ անմահական բուրմանք-
ներն կը բարձրանան, կը ծաւալին դու-
րուց ՚ի գարս մինչեւ յաթու Գառին
Աստուծոյ : Բախնդակ Աստուածա-
շունչն մի վսեմական երգոյ գաշնա-
կաւթութիւն է, որոյ քաղցրածայն և
միաբանական գեղեցկանքներն ներշնչ
չուած են Աստուծոյ, և են իբրեւ մի
մէրթ աւրասական, մէրթ արտա-
կան, մէրթ մեղմ և մէրթ յաղթական,
նախերգանք երկնց յաւիտենական
գաշնակութեան երգասացութեան : Այն,
եթէ Հոգին Սուրբ տակաւին կը կազ-
մէ բարեպաշտ հոգիներու մէջ երգոց
նման հառաչանքներ, թողէք, որ նոյն
հառաչանքներն բարձրանան գէպ ՚ի
երկնքն իրենց բախնդակ գաշնակա-
ւորութեամբ : Գուր թողիք Մարիա-
մին, որ իւր անուշահոտութեան ա-
մանն բեկտէ, ո՛հ, քանի՞ քանի՞ Մա-
րիամն նման վառուած բարեպաշտներ
կան, որ ամանն ունին՝ բեկտելու և
անուշահոտութիւն՝ ծաւալելու :

Արօն, որ մի առաքինութիւն է, թու-
ղէք, որ նոյնպէս մի երգ լինի, երբ Աս-
տուած կամի : Արագային աւանդեցէք
դայն, որուն վերայ կը զարմանաք ան-
ցելոյն մէջ : Քրիստոնէութիւնն, առա-
ջին գարուց մէջ, գոհ չէր լինիր միայն
մարդոց կենաց մէջ հասիլ և ընթանալ
իբրեւ գեա իւր տաշտին մէջ, այլ կը
յորդէր, գուրս կը զեզոր մարդոց սրբ-
ան և հանձարէն և երկիրն կը ծա-
կուէր պանդելքներով : Աշխարհն չէր
զղջոր, և չէր տրամիր որ ճշմարտու-
թիւնն շքեղութեամբ կը փայլի և մե-
ծամեծ ճշմարտութիւններ՝ որոք և
փոքր՝ առականքով կը բացատրուին :
Աշխարհն կը աւանդէր, որ ամեն ձեւե-
րով կ'աւրին, կը բողբոջն այնպիսի
հրաշայիտներ, որոց վերայ բնական
մարդն երբէք դադարաւոր սենցած չէր :

Արօն կարող է ծնանիլ այժմ և առ-
յոպոյն նոյնպիսի հրաշայիտներ, վասն
զի ոչ ճշմարտութիւնն եւ ոչ հոգին
չեն սարսիր երբէք :

Փութանք սուրեմն, եղբարք, վեր-
ջին և ամենակարեւոր դասն բացատ-
րելու : Բարի գիտաւորութիւնն, որ
ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ սէր, անտարա-
կոյն կարող է սխալիլ երբեմն, բայց
չը սխալիլ միշտ և յաւիտեան : Այն
աստուածային հուն, զոր Հոգին Սուրբ
կը վառէ, այն աստուածային հրոյն
մէջ լոյսն անբաժանել ջերմութեանն,
և մէք ամեն կերպիւ պարտաւոր ենք
խոստովանիլ, թէ ո՛վ որ կամի Աստու-
ծոյ կամքը կատարել, նա կարող է ծա-
նալել ոչ թէ միայն Աւետարանի յայտ-
նած հիմնական ճշմարտութիւնն, այլ
ամեն ճշմարտութիւններ, որոնք կե-
նաց մէջ և պաշտաման մէջ կուտան
հիմնական ճշմարտութեանն ձեւ մար-
մին և բացատրութիւն : Մեր սիրելու
ժամանակն իսկ մենք կարող ենք սխա-
լիլ շատ բաներու մէջ և կարող ենք
սխալիլ ընդ երկար, բայց սակայն սէրն
լոյս է, սէրն միշտ կը ձգտի առ լոյսն :
Ի՞նչպէս կարելի է սիրել զՅիսուս Քր-
իստոս և միայն բաւականանալ ա-
նուշահոտութիւն ծաւալելով՝ նորա
գլխոյն կամ նորա սեղաններուն վերայ :
Ի՞նչպէս կարելի է սիրել զՅիսուս Քր-
իստոս և արհամարհել այն գործե-
րն, զոր նա տուած է գործելու, կամ
գործել զայն այլ եղանակաւ և ո՛վ ի-
մաստով : Ի՞նչպէս կարելի է սիրել զՅի-
սուս Քրիստոս և մոռանալ աղքատներն,
զորս յանձնած է նա մեզ իբրեւ իրեն
ներկայացուցիչներ, անհաւաքն է այս-
պէս առնել : Գոյն վնայնուհետեւ կ'ա-
կածի կ'ենթադրուի դիտաւորութեան
անտարաժանութիւնը, երբ հետեւեալ
թիւններն համապատասխան չեն, թէ
մարդկութեան եւ թէ իւրաքանչիւր

մարդոյ ընթացքն դէպ ՚ի ճշմարտութիւնն յամբ է, և քրտնաշիտաւ, բայց միշտ ապահով: — Քրիստանէութիւնն այս յատկութիւնն ու անողանալի իրաւունքն ունի, որ նորա անկեղծ աշտկերտներն, որոնք ծարաւի են ճշմարտութեան, որոնք հետամուտ են ճշմարտութեան, երբ ըմբռնեն նոյն ճշմարտութիւնն՝ կը հետեւին ըստ չափութեան իրենց քրիստոնէութեան, Այնպիսի սխալմունքներ կամ մտաւարկներ կան, որոնք անկարելի են: Տարաւոր չիլոյ, որ Մարիամ կարող չէր, իւր Տիրոջ հետեւողն զինի, մտաւոր աղքատներն, որոնք իրեն հետեւին, և նոյն իսկ իւր Տէրն իրեն հետեւ յանձն աղքատաց: Մարիամ իւր անՓրկիչն ունեցած սիրովն ոչ միայն կարող չէր աղքատներն մտաւորաւ, այլ ընդ հակառակն որչափ աւելի կը սիրէր զՅիսուս, այնչափ աւելի եւս կը սիրէր զաղքատս: Այն օրէն տեսաւ Մարիամ զՅիսուս յանձն իւրաքանչիւր աղքատաց: Այն օէն աղքատներն սիրելի և արշտելի եղան, իբրեւ առարկայ ատուածային մարդասիրութեան և իբրեւ կենդանի սրտակերներ իւր Փրկիչն, զոր կը սիրէր, զոր կը պաշտէր, զոր կ'ողբար և արտասուօք արքերն կը թանայր: Մարիամ ամեն աղքատի մէջ տեսաւ այն Փրկիչն, որ տեղ մի չունէր իւր գլուխն դնելու համար, տեսաւ ամեն պանդխտի մէջ այն երկնաւոր Հիւրն, զոր իրեններն անգամ չ'ընդունեցին, տեսաւ ամեն առատակեցի և զրկեցի մէջ այն Արդարն, զոր աշխարհի ատելութիւնն անարգեց և դատապարտեց: Վերջապէս կարող չէր Մարիամ թշուառ մեղաւոր մի տեսնել, առանց յիշելու այն մարդասէր Տէրն, որ մեղս արար վասն մեր, զի մեր եղկուք նովաւ որդարացեալք: Ամեն գժբախտ, ա-

մեն հալածեալ կը ներկայանէր Մարիամի աչքին՝ հեղ, դատապարտեալ և մշտակիր Յիսուսի սրտակերն: Եւ մի թէ ինչ որ մենք Մարիամի համար կը խօսիք ճշմարտ չէ՞ նոյնպէս ամեն ճշմարտ քրիստոնէից համար: Յիսուս Քրիստոս այն նշանաւոր խօսքերն աւսերով. « Զաղքատս յամենայն ժամ ընդ ձեզ ունիք » յաւիտեան աւանդած, յանձնած էր այն թշուառներն, այն աղքատներն, որոնք Յիսուսի Քրիստոսի նմանութեան փոփոքն ունին, զոր չէր կարելի իրենցմէն բաժնալ: Աղքատն Յիսուս աղքատներն եւ գժբախտներն ժառանգութիւն կտակեց քրիստոնէից. եւ ոչ անդրքէն ամեն ժամանակ եւ ամեն երկիրներու մէջ ճշմարտ քրիստոնէից սիրտն միշտ ապահով դատապարտն եղած է գժբախտներու և աղքատներու:

Աւելի յառաջ երթանք և աւելի պարզեք: Արդէն յարգել զՅիսուս Քրիստոս յանձն աղքատաց, կը նշանակէ ծառայել նմա ըստ արժանեցյն, բայց պէտք է չ'խորսել աղքատաց բարիք առնելու ժամանակ: Այս մտանն կ'անեն թէ միայն մարդասիրութիւնն բաւական չէ: Բարեկարգութիւնն մի բարոյագրեալ գործողութիւն է, մի գժուարին արուեստ, որոյ ըսկընդունքներն և քանի մի տարերքն կարող է աւելի լաւ իմանալ մի անկարելից, բայց լաւատարեալ մարդ, քան թէ մի արարդապէս մարդասէր մարդ: Բայց զիցուք թէ մարդասիրութեանն փորձ, զխառութիւն եւ հանձար պէտք են, ինչ կը հետեւի այս տեղէն ՚ի վեր նստ մարդասիրութեան: Մի թէ մարդասիրութիւնն ինքնին գլխաւ թիւն, փորձ և հանձար է: Մի թէ բաւական չէ, որ մարդասիրութիւնն արդէն մարդասիրութիւն է: Եւ երբ մարդասէրն իւր բարեկարգելու ջերմ եռանդին մէջ

օգտանդակ ունի գիտութիւնն, փորձն
և հանձարն, աոյն բնական օգնական
ներն, միթէ դարձեալ զայն չ'գործէր,
ինչ որ պարտ էր գործել: Միթէ շատ
չ'գործէր: Ի հարկ է աւելի կը գործէ:
Մարդասիրութիւնն սիրան չը բանար
առանց միտքն բանալու: Մարդասի-
րութիւնն հոգին շահելու համար ա-
ւելի ուշադիր կը լինի և գեղեցիկ գիւ-
տեր կը գտնէ: Նիւթական և բարոյա-
կան կարօտութիւններն խորին ուշա-
դրութեան կ'առնու, իրար հետ կը
միացնէ իւր մտածութեան մէջ, եւ
այնպէս կը տրամադրէ, որ նիւթական
կարօտութիւններն լրացանելով՝ չը
վնասէ բարոյականին, այլ երկուսն
եւս միասին բաւականացնէ: Մարդա-
սիրութիւնն ունի իւր յատուկ ար-
ուեստն, իւր յատուկ հանձարն, ու-
րով շատ անգամ կը զարմացնէ և կը
դերազանցէ ամենէն յաջողակ և ամե-
նէն հնարագէտ ճարտարներն: Մար-
դասիրութիւնն ինքնին թերեւս աւելի
բան գտած է քան թէ գիտութիւնն,
աւելի բան գուշակած է քան թէ հան-
ձարն: Ինչպէս ամեն խորին զգացում
ներ, նոյնպէս եւ մարդասիրութիւնն
կը բեղմնաւորէ մարդոյ իմացականու-
թիւնն: Մարդասիրութիւնն չուսու-
ցանէր ամեն բան, բայց քանի՛ քանի՛
բաներ կան, զորս անհնարին է ուսա-
նիլ առանց մարդասիրութեան:

Ինչ որ խօսինք, ինչ եղանակաւ
որ բացատրենք, եղբարք, այս յայտնի
է, որ սէրն է ճշմարիտ բարին, միայ-
նակ բացարձակ բարին, միայնակ յա-
ւիտենական բարին: Այնպէս՝ որ ե-
թէ մարդասիրութեամբ իսկ յանկամբ
մեք, որ բարեգործութիւն անելու
արուեստն կատարելագործուի և միշտ
աւելի յառաջէ, պէտք է փափագինք
յուսէա, որ սէրն կատարելագործուի,
զօրանայ և սրահպանուի: Եթէ առանց

սիրոյ տեսնէինք, որ աղքատաց և տա-
ռապելոյ վիշտերն կը փափփին և վիճա-
կըն կը բարւոքի, դարձեալ պարտաւոր
էինք գոհանալ զԱստուծոյ, որ միշտ
կը գլծայ մարդկային ցեղին վերայ և
միշտ անուշահատ բախտան կը հեղու-
վիքքերու վերայ, որով վերաւորեցաւ
մեզ համար: Բայց ամենէն աւելի պի-
տի գոհանանք, ամենէն առաջ պիտի
խնդրենք, որ բազմացնէ նա երկրիս
վերայ ամեն մարդոյ սրտի մէջ այն
փրկարար մարդասիրութիւնն, որ է
սկիզբն և հիմն կենաց երջանկութեան,
որ է ճշմարտութիւն և գեղեցկութիւն
մարդկային էութեմբ: Վասն զի ի՞նչ քանի
կը ծառայէին սփոփանքն և նաեւ ամեն
թշուառութեանց բարձումն, եթէ
ամենէն մեծ թշուառութիւնն չը ջըն-
ջուէր, եթէ այսչափ ծոխութեանց մէջ
տակաւին աղքատ մնար մարդոյ սիրտն
և միշտ չբաւոր 'ի սիրոյ:

Ախ, լաւ հասկայէք Աստուծոյ նա-
խախնամութիւնն: Գուք կը կարծէք
թէ Նա ստեղծած է զմարդասիրու-
թիւնն յօգուտ աղքատաց, բայց ի-
մացէք, որ Նա ստեղծած է մանաւանդ
զաղքատութիւնն յօգուտ մարդասի-
րութեան: Միթէ կարող չէր Նախախ-
նամութիւնն այնպէս անել, որ բնաւ
աղքատներ չը գտնուէին, բայց Նա
խախնամութիւնն այսպէս չը կամեցաւ
և այսպէս չը խոստացաւ. այլ ընդհա-
կառակն խոստացաւ Նա, որ աղքատ
ներն միշտ մեզ հետ ունենանք: Նա
խոստացաւ զայն հարուստներուն,
խոստացաւ աղքատներուն: Վասն զի
չը կայ այնպիսի աղքատ, որ իւր ճա-
նապարհին մէջ չը կարողանայ օգնել
մի ուրիշ աղքատի: Կան աղքատներ
սոյն բառի սովորական նշանակու-
թեամբ, կան աղքատներ ուրիշ եղա-
նակաւ. կան թշուառներ մարմնով և
մտքով, որոյ ամենէն կարօտն և չբա-

ւորն իսկ կորսող է դարձեալ բան մի
տալ, եթէ ինքն քրիստոնեայ է : Վասն
զի այս իմաստով ամենայն միսթարու-
թեամբ կարող ենք ասել, որ մարդիկ
ներէն ամենէն աղքատն դարձեալ այն-
չափ հարուստ է, որ կարող է փոխ
առլ Յուսիսեանականն : Կան աղքատ-
ներ, կան թշուառներ, ոչ թէ միայն
այն պատճառաւ, որ մեղքն զմեզ թը-
շուառացուցած է և աղքատացուցած,
այլ կան նաեւ աղքատներ, որպէս զի
մարդասիրութիւնն միջոյններ ունենայ
զարգանալու, որպէս զի չքնանայ,
չը ներհէ անգործ : Այս տեղ է ահա
Աստուծոյ նախախնամութիւնն, որ
կամեցած է չարիքէն բարիք ծնուցա-
նել : Ուրախանանք ուրեմն, որ մար-
դասիրութիւնն աւելի եւ աւելի կը
գառնայ խոհեմ և տնտեսագիտական :
Պէտք է այսպէս լինիլ : Ուրախանանք,
որ Մարիամ վաճառէ իւր իւղն և ե-
րեք հարիւր դենար ստանայ : Բայց ու-
րախանանք յաւէտ այն զգացման հա-
մար, որ զՄարիամ կը մերձեցնէ յոսոս
Յիսուսի Քրիստոսի և յոսոս աղքատաց :
Ուրախանանք, որ կը սիրէ Մարիամ,
վասն զի առանց սիրոյ եթէ բոլոր ճո-
խութիւնդ վատնես աղքատաց՝ ոչ
ինչ է : Հայցենք և խնդրենք, որ քրիս-
տոնէական մարդասիրութեան սկիզ-
բունքն, յորմէ կը ծնանին բազմութիւ-
բարեգործական հաստատութիւնք,
որ աւուր զօրանայ և հաստատուի Ե-
կեղեցւոյ և աշխարհի մէջ : Աղաչենք
և աղօթենք, որպէս զի չքստիպուինք
և չը դատապարտուինք որ մի տեսնել,
որ կենաց շունչն հեռանալով այն ման-
րակրկիտ և հաշուադէտ մարդասիրու-
թեան դրութենէն, միայն նախնի մար-
դասիրութեան ձեւն ու կեղեւն մնայ
աշխարհի վերայ : Աղօթենք, որպէս
զի ճշմարիտ սէրն, աստուածահաճոյ
սէրն, որ աւուր ուեղի ոգեւորէ, ա-

ւելի կենդանայնէ այն գործերն, որոց
վերայ կը զարմանանք : Աղօթենք մա-
նաւանդ, որ Յիսուս Քրիստոս աւելի
ճանաչուի, նորա սէրն աւելի զգա-
ուի, նորա գործն լիովին ընդունուի
և հասկացուի, Վասն զի սորա մէջ
կը կայանայ սրտերու վերականգանու-
թիւնն եւ աշխարհի վերանորոգու-
թիւնն :

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԻՉՆԵՐՈՒ ՎԵ-
րայ շատ անգամ շատ բաներ գրուած
են, բայց սոյնպիսի գրուածոց մէջ ու-
մենէն նշանաւորն է բազմահմուտ
գիտնական բժշկապետ Գէորգ Լին-
վերդեանի աշխատասիրութիւնն, որ,
ՍՍՅԱԹ-ԵՆՈՎԱՅ ԵՐԳԻՉ ԵՐԳՈՅ ՄԱՊՈԳ-
րութեամբ (Ստիլա, 1852) և Եղգայ-
ին Երգչոց վերայ արած հասուն խոր-
հրդածութիւն, անմահացուցած է ոչ
միայն նոյն երգչոց, այլ և իւր անու-
նըն իսկ իւր մահէն զինի : Ով որ կար-
դացած է ՍՍՅԱԹ-ԵՆՈՎԱՅ, տեսած
է ակներեւ, որ արժանայիշատակ Լիւ-
վերդեանն իւր մեծ պաշտօնին մէջ
(վասն զի բժշկապետութենէն զատ՝
յատուկ պաշտօնատար էր Կովկասու
Փոխ արքային մօտ) առաջին հայազ-
գին եղած է, որ Հայ Ժողովրդեան
կեանքն ու կենցաղն, լեզուն ու պատ-
մութիւնն նոյն իսկ Ժողովրդի ծւլին
մէջ որսնած է և հարցասիրած, Եւսի-
ներ, Եւսիներ, Սիւնիականներ, Եղգային
Երգիչներու կամ Եղաղներու Երգեր

ժողովի լով եւ քննելով: Գ. Լիւթեր:
դեանն (որոյ օրինակէն կենսագրու-
թիւն թերեւս յաջողմբ օր մի հրա-
տարակէ): ՍԱՅԱԹ — ԱՌՎԱՅԻ քն-
դարձակ է Յառաջ քան ինչ մէջ այնպիսի
մեծ նշանակութիւն տուած է Լիւթայ-
ին Առաձնեւուն եւ Ժողովրդային Լրդ-
չաց երգերուն եւ այնպէս մանրախու-
ղիւ զննած է ժողովրդի կենդանու-
թեան երակներն, որ ամենայն իրա-
ւամբ հայկական ներկայ Բանասիրու-
թեան հայր կարող է համարուիլ: Այն
որ ըստ ամենայնի համակիր եմք Գ.
Լիւթերգեանի համազումներուն եւ ի
սրտէ կը փափագիմք, որ մեր Բանա-
նասէրներն երեւակայութեան հորի-
զոնէն իջնելով բուն ժողովրդի մէջ,
կրականութեան մէջ, հարցասիրեն
ժողովրդի կեանքն, նորա առաձներու
մէջ քննեն նորա իմաստութիւնն, նա-
րա երգերու մէջ նորա վիշտն ու մը-
խիթարութիւնն, նորա ճաշակն ու
բանաստեղծութիւն, նորա բարբառ-
ներուն մէջ նորա բնիկ արտաբերու-
թիւնն ու օտար աղբեցութենէ կը
բոժ սողունորութիւններն, մեր կը
փափաքիմք, որ ժողովրդային երգերն
աւանդութիւններն, առաձներն եւ
այլն, ինչ որ լինին, ինչպէս եւ ինչ բար-
բառով որ լինին, անպատճառ նշ-
նութեամբ հրատարակուին, իրեւ-
նիւթ աղբային կենաց ուսումնասի-
րութեան:

Լ. յա նպատակաւ ահա արժան կը

համարեմք մեր Հնդ կորնակ Համադ-
գիներէն Սեծարայ Լսացի Սանուկեա-
նի օրինակած եւ տեղւոյն Լիւթեր-
Գեր — Լեթեյ Գ. Ժողովրդային ձե-
ռամբ իմբողքութեան յանձնուած
ժողովրդային երգաց հաւարածոյ փոք-
րիկ տեսարակէն առաջմ երկու հա-
տուն հրատարակել: Սիծի միջոյաւ,
անհատականալ բառ երն եւս համար
տիւ բացատրելով: Լրդերն Պաղայի
հայկական բարբառով են եւ Լրդիչե-
րն Պաղայիցի, եւ մեր միւս աղբայ-
ին երգչաց շատերուն նման սոցա ու
նունն եւս բուն երգչական անուն է
— Դուլ — Լիպլ եւ Դուլ — Լրդունի:
Դուլ ծառայ կը նշանակէ, Լիպլ տն-
հասկանալի է, իսկ Լրդ — որ Լրդ
բառէն է, կը նշանակէ փափոք, իսկ
դրուածք, սէր: հետեւապէս Դուլ
— Լրդ — կը նշանակէ ծառայ սիրոյ,
ծառայ խնդրուածոյ:

Լիւթ երգիչներ, որ ծառայ համա-
րած են իրենց անձն, ծառայ ժողովրդ-
ի առջեւ երգելով, ծառայ սէր եւ
վիշտ նուագելով, ծառայ խրատներ
եւ յորդորներ առլով իրենց բնա-
րուեստ բնարով:

Լրդեօք քանի քանի ոյսպիսի եր-
գատաց եւ բնարահար ծառաներ եւ
ղած են, որոց երգերն, տառնց թղթի
երես տեսնելու, ժողովրդեան մէջ
երգուեր, երգուեր լսելն, առանց ի-
րենց հարձագանդն անգամ յետագայ-
ից հասնելու:

卷之四

ՊԱՆԵՆԿ ԳԱՐԻԳՆԻ ԽՏԱԳՈՂՆԵ ՄԱՍԻՆ ԵՆ ԼԵՍԻՆՆԵ

Գայ նրբաւի զքրտնաց տայ, բռնեայ էս ախրաւն:

Տ/ին դուռ՝ 2 ձեռքովան աչ 3 աշխարհքս մեռածան,

Այս գրքի թիվը 4 և 5 ի ընթացքում 6 և 7-ին համարվում է:

գամորդ աւ. Ե Երուրն ճրնճդի նրման այ,

Մին դամ դաճազում 7 այ, մին դամ թռման այ .

|| Ինչպե՞ս || րեւան Տ ւոյ, մինչպե՞ս || շտաբումն,

11/ին դամ հրդեհ 9 Հրդեհառան ալ էս սիրտին 2

Պատմութեան միջոցին շատ անգամ մեկտեղ,

Մին դամ դող համարի մին դամ ճրգնաւոր .

Ո՛րն գամ գանձ [տալիսնով] աղին [Ժողաւոր,

Այն դամ աղբատ փերիշան 10 այ էս սիրտն :

Ինքամ չար այ գործում, մին զամեն բարի,

||/ին դամ արգիթք անուամ փաստն աշխարհի ,

11 Դամ տեմբր 11 այ խնդրում չուր 12 Հարիւր ու չորս

|| ԴՆ ԴԱՄԷՆ ԵՆՈՒ ՄԻՈՅԻՄԱՆ 13 ԱՅ ԷՍ ԱՅԻՐՈՒՆ Է

Են դամբն ծախուամ այ մին դամբն առ լան :

|| Դին Գաւթ Թաղաւթման Կը մին Գաւթին Եւ Թաղաւթման .

Սին դամ բոց կըրակի նըման այ վառման

Մին դամբէն յետ խոսաման 14 այ էս սիրտորն :

Ինչ որ ամ խմանքն 15 կէս դիան 16 կը ծախի :

Մինչ քան Վառաճաճ միտ կը բերի, կը վախի,

Սին դամբն Գեանջայ ալ, Երբուփան, Եամախի,

Այն Դամբն ընդբառան այ Էօ սիրալն :

Մին զամ ֆրէքրով 17 խալիսի 18 տալման 19 այ արար 20 ,

Սին դամ աշխարհ համայն ի բերում հարաւ 21

Օրրն մին ալ փիթրրն լոք ²² հարիւր հարար :

ՈՐԷ՛Լ, — ԽԱՅ, բնչու՛ք նրման այ էս սիրտըն :

[illegible]

Գ Ր Ի Չ

ԳՐԻՉԸՆ գտլեմ՝ մին զամիշ¹ այ,
 Պրտուղ սրատուական եմիշ² այ.
 Չեռնումըդ պախիր³ համիշայ⁴,
 Ոսկով բանած մըհրի⁵ նըման:
 Գրիչըն ինքն զըւարթ այ,
 Լնուշահոտ կարմիր վարդ այ,
 Ով կարող այ գրի կարդայ,
 Պխտի սրտի փրի⁶ նըման:
 Գրիչըն պիտի պախեն զարթուն,
 Չընի⁷ բայ թողուն մինայ բուն.
 Սինդոստ⁸ կը քանդի մարդի տուն,
 Ու փուլ կ'ածի կրի նըման:
 Գրիչըն հէնց⁹ այ լալ¹⁰ հըրեշտակ,
 Տընէր շուռ¹¹ կը տայ տակիլտակ,
 Իւրըն կը քաշի սրամատակ,
 Լներեւոյթ սըրի նըման:
 Գրիչըն բանդ¹² այ մին մազի,
 Ով որ 'ի տուրըն¹³ չը սազի¹⁴.
 Նըհախ¹⁵ դէս ու դէն կը վազի,
 Սին ախմախ գըղըրի¹⁶ նըման:
 Գրիչըն աշտարհ չափող այ
 Համ¹⁷ սովտադար¹⁸ այ, համ գողայ.
 Ինչ ձեռնէն վեր գոյ, կարող այ,
 Թադաւոր վէղըրի նըման:
 Գրիչըն երբ փերուշան այ,
 Չոր զամբարըն¹⁹ վատ նըշան այ.
 Ընկերացէ²⁰ կը քաշանայ,
 Կը մընայ ֆաղըրի²¹ նըման:

1. Ղափը — եղէգն: 2. Եփը. ուտելիք: 3. Պախիր. — պահէ: 4. Համիշայ. միշտ: 5. Մըհրի. — յոհեր: — կնիք: 6. Փախիր. — հեղինակ, սուրբ: 7. Չընի. — չը լինի թէ: 8. Սինդոստ. — յանկարծ: 9. Հէնց. — ինչպէս, իբրեւ: 10. Լալ. — համբ, մուշ: 11. Տընէր. — շըջել, վեր 'ի վայր դարձնել: 12. Բանդ. — կապ, կախ. քանդ. այ. — կախուած է: 13. Ի տուրըն. — տալըն մէջ: 14. Սազի. — յարմարել, համահայնել: 15. Նըհախ. — 'ի զուր, վայրագար: 16. Գըղըր. — գիւղական տանուտիկը՝ անաշըջիկ օգնականն, որ շինականներէն կ'ընտրուի, ինչպէս տանուաւէրն, եւ 'ի պատահիլ հարկին տանուտիկը՝ հրամաններն կը հաղորդէ գիւղացւոյ եւ մարդիկ կը կոչէ: Ախմախ. — յիմար, անխելք, անմար: 17. Համ. — թէ: 18. Սովտադար. — վաճառական, առեւտուր անող: 19. Ղամբար. — լապտեր, լոյս, ճրագ: 20. Ընկերացէ. — ընկերներէ: Քաշանայ. — ցածանայ: 21. Ֆաղըր. — խեղճ, աղքատ:

Գլորիան ընկեր այ հետ գողի,

Ղամբարով աշխարհ կ'աղղի ¹,

Հողին կը տայ մին նաղդ ² փողի.

Սին զաւում ³ Քեաֆիրի ⁴ նրման:

Գլորիան որբան որ մաշի,

Հէնց այ քարգատանի ⁵ կաշի,

Ընտր ⁶ վերայ որ կը քաշի,

Կը կտորի սրանքի նրման:

Գլորիան դժուար կը համբերի,

Գիշեր ցերեկ պիտի գլորի.

Երբ բարկանայ ծերուն ⁷ սրբի.

Գեարդան կը տայ թրքի նրման:

Գլորիան երբ երիւ ⁸ փոխեց,

Սին դուստրն տեսիւ ճրմխեց ⁹,

Շըլնքըն ¹⁰ բըռնեց, տակըն կոխեց,

Սին կատաղած չորի ¹¹ նրման:

Գլորին ու կը տայ ամակըն ¹²,

Կը սաւորի ¹³ սեւ ճարմակըն.

Սարէր գըձեւ գըրջի տակըն,

Կը փըշըրի սըրի նրման:

Ղու-Եղըւնի, մաճամ ¹⁴ դու ու կա,

Դեռ նո՛ւր ¹⁵ այ չուր բան սաւորեւ,

Եթէ աշխարհըս ողջ գովեւ,

Չի խառաման ¹⁶ գըրջի նրման:

1. Կաղղի. — կ'ողղէ, կըլցուցանէ: 2. Նաղդ. — ողջ գրամ, կանխիկ գրամ: 3. Զաւում. — սոցում, բռնաւոր: 4. Քեաֆիր. — անկրօն, անխիղճ: 5. Գեարդան. — քեաֆարան. — է կենդանի ինչ: 6. Ընտր. — ինչ բանի: 7. Ծերուն. — ծայր: 8. Երիւ. — ընկած, ցր: 9. Ժմխեց. — ծնեց: 10. Շըլնք. — վեղ, սարանոց: 11. Շըրի, չի. — աւելած: 12. Ամակ. — աշխատանք, ջանք: 13. Սաւորի. — սաւորել, ուսանել: 14. Մաճամ, ճեպեմ. — արդեօք: 15. Նո՛ւր. — նոր: 16. խառաման. — հառանիւ, էի խառաման, չը հառանիւ:

... Խաչատուր Սեփակչի Սահակի:

Օսերլախի լրիւթիւնը 224 թիւ թերթի մէջ «Պարսից Եսէկի գոհարները» վերնագրով հետաքրքրական յօդուած մը կարդալով և բազմալով մեր Հայ եղբայր ևս հաղորդել նոյն հետաքրքրական յօդուածի պարունակութիւնը, զնոյն թարգմանելով ներկայիս ձեռք կը խրկեմ, ինչդերևով որ բարեհաճիք ձեր ազգագուտ թերթին մէջ անկիւն մը շնորհել:

Երասաղէ. Յարութիւն Թ.
1874 Հոկտեմբեր 8: Իսկապէսն:

ՊԱՐՍԻՑ ԵՍԷԿԻ ԴՈՋԱՐՆԵՐԸ

Ձերնո օթ Իդիս քաղիքը, յօդուածի մը մէջ, որ այժմեան հեղինակներուն Պարսից դանձին վաղօր գրած արարուածներուն գումար մը կարծուի, կրտէ.

«Շահին արկը 20 տոք բարձրութեամբ և 14 լայնութեամբ փաթ սենեակի մը մէջ կը կայանայ, ուր կերթուի զոռ ի վեր սանգուխով մը և նեղագոյն գետի մը: Հոս բարձրութեամբ կրտարածուն 7.000 000 սթերլինի (175 000 000 ֆրանքի) գին սրտուած ակնակապ զարդերը: Ասոնց մէջ գլխաւորն է Քախանի թագը, ծաղկամանի ձեւով եւ հաւու հաւկթի մեծութեամբ յակնթով մը, (եագութ) որն որ կը կարծուի թէ Սիւամէն եկած ըլլայ: Թագին մօտ կան շողողուն կոճակներով գառի մարթէ գեղեցկագարդ երկու գտակներ: — Հոն կան նաեւ մարգարտեայ մանեակներ, յակնթներ, զմրուխտներ, և մատաններու քանակութիւն մը: Պարսն թագաթիւր, որն որ բոլոր գանձը քննած է, կրտէ թէ հոն կան նաեւ

մարգարտով և զմրուխտով ծածկուած ձեռնոցներ և գտակներ, և ասոնց մէջ գերազանցն է Քախանի գտակն որն որ 18 լայրա (հօխայ) կը կշտէ եւ որն որ մարգարիտներէ, ագամանդներէ, զմրուխտներէ և յակնթներէ բաղկացեալ կայս մ'է: — Սրերու մէկ քանի պատաններ, իւրաքանչիւրը 250.000 սթերլինի արժողութեամբ: Կայ նաեւ աշխարհիս ամենապատուական կապոյտը (բերուղէ) երեք ու կէս բթաչափ երկայնութեամբ և առնոց արատի, նոյնպէս փաքապոյն մը բայց զովացուցիչ յատկութիւնը ունեցող գեղեցկագոյն գոյնով, ինչպէս կը պնդեն Պարսից բաշնաստեղծները: — Հոն կան շատ մը սափիրաներ (տարը եագութ) ընկաւրի նման թանձր, նաեւ հարիւրէն աւելի զմրուխտներ մասնաւոր գեղեցկութեամբ:

Շահին սրոյն պատեանը այնպիսի ագամանդներով նկարակերպեալ է, որոց իւրաքանչիւրը մարդու մը ձրկոյթ մատէն ոչ պակաս թանձր է: Վերջապէս հոն կայ ընկաւրի նման թանձր զմրուխտ մը, որոց վերայ զայն դործածող թագաւորաց անուաններն քանդակեալ է: Հին Պարսիկը զմբոստը բոլոր գոհարներէն աւելի կը յարգէին. նամանաւանդ ի մասնաւորի Եգիպտոսի զմրուխտները:

Իրենց թասերը զարդարող ակները Հռովմոյցցիներէն օրինակուած են: Շահը նաեւ 150.000 ֆրանքի արժողութեամբ մարգարիտ մը ունի: Իսոյց երկրին բոլոր սակերչաց պատմութեան համեմատ բոլոր գոհարներէն առաւել թանկագինն է կապոյտը (բերուղէն) որոց նմանը իրենք եւս արած են:

Շարսին կրտէ թէ, Մոսկահանի գանձին մէջ մարգարիտներն ու ակները կաշիէ քանակներու մէջ զիջուած

ցատարտ մարդայն տկարութեանը և արգահատելով նորա հոգւոյն կրած վշտացը կը կամի զնա փրկել այն բարբարոս դատաստանէն եւ կը փրկէ բայց ինչով, միթէ յանդիմանելով և կշտամբելով այն զայրացեալ և մռնչող բազմութիւնը, ոչ, միթէ յորդորելով և համազելով, որ ըրածնին գէշ է և չարահոգութեան արդիւնք, ոչ, միթէ բուռն զորութեամբ կամ յափշտակելով նոցա մահացու ճիրաններէն այն տկար վշտամբեկ անձը, որ ամօթապարտութե և հոգւոյ վշտաց ծանրութեան տակ ընկձեալ գլխակոր և անմուռնչ կը տանէր այն ամեն նախատանայ և անարգանաց, զորս ամեն կողմէն կը անդային նորա վշտալի գլխոյն իւր անիրաւ եղբայրները կամ թերեւս իւր մեղսակիցներն ու յանցակիցները, ոչ, ոչ, Յիսուս այս միջոյններէն և ոչ մին չը գործածեց այն վըշտաբեկ և լքեալ հոգին փրկելու համար որոյ ապաշաւը արդէն կը կարգացուէր նորա տխուր դիմաց վերայ, այլ միայն դուրսը խոնարհած իւր ստորուածային մատով սկսաւ գետնին վերայ դրել կ'ասէ Ս. Գիրքն և երբ չարագրգիռ ամբօխն ստիպելով կը հարցանէր թէ այն մեղսապարտ կը նոջ ի՞նչ պէտք է ընել, Յիսուս գլուխը վերցնելով սա միակ խօսքը կարտասանէ, « Անմեղն 'ի ձէնջ նախ նա ընկեոյց քար 'ի վերայ դորա » և դարձեալ դուրսը խոնարհելով կը սկսի գետնի վերայ նշաններ գծել լռութեամբ անանց ուշադիր լինելու այն կարծ միջոցին մէջ տեղի ունեցած յանկարծակեան փոփոխութեանց : Ո՛վ դարմանալի փոփոխութեանս, այս միակ եւ համառօտ խօսքը, այս խղճահար և ազդու խօսքը մեծ հրաշք կը գործէ : այն յուզեալ և բորբոքեալ ամբողջ ուրբ անհամբեր կը սպասէին ի

րենց ձեռքերը դատապարտելոյն արեամբ շաղախել, այն չարախնդոց և քինախնդիր բազմութիւնը, որ զիւսկան ուրախութեամբ՝ դատապարտելոյն վիշտերովն ու տառապանքովը հեշտանալ և հրճուիլ կը տենչար : երբ կը լսէ այս խօսքը, որ իբրեւ սուր կը հասանէ, իբրեւ սլաք կը ծակէ և իբրեւ դաշոյն կը պատառէ, անձիւր սրելեքարական ցնցում մը կը զգայ կարծես յոտից մինչ ցգլուխ, ամօթոյ և երկիւղի սարսուռ մը կ'ընթանայ այն ահագին բազմութեան մէջ : իւրաքանչիւր սր իւր անձը քննելով իւր հոգւոյ խորն իջնելով և իւր խղճէն չարաչար կշտամբուելով՝ ամօթահար կը խուսափի հրապարակէն չը համարձակելով և ոչ իսկ ետին նայելու : և ո՞վ է այն մարդը, որ այս խղճահար խօսքը լսելով՝ իւր ձեռքը կուրծքին դնէ և կարենայ ըսել թէ ես մեղք չունիմ եւ համարձակի քարածիգ լինել կամ դատապարտել մի ուրիշը, զոր ինքը մեղաւոր դատած է : Ոչ մի մարդկային լեզու չը կրնար յանդգնիլ արտասանել մի այսպիսի խօսք : եթէ ունի կենդանի խիղճ և զգայուն հոգի, հետեւաբար խղճի և հոգւոյ տէր մարդն ալ ոչ մի ժամանակ չի համարձակիր չարասիրութեամբ վիշտ ուտաւառել այլոց և նոցա վշտովը բերկրիլ :

Երբ կը տեսնես մարդ մը որ ոխալալութեան, քինախնդրութեան կամ նախանձու կրիւք վարակեալ, իւր բազմադիմի թերութիւնները անտես կ'առնէ և այլոց թերութիւնները խաշորայուցիւ զննելով կ'աշխատի վարդարնել, անուանարկել, անտրտուել և մահացունել իսկ զնոսա եթէ հնար գտնէ, գիտցիր որ այն մարդուն քովաբար հոգի, կենդանի խիղճ եւ բարի զգացում չը կայ բնաւ և նա չարագործ մ'է սոսկալի, որովհետեւ բարի

մարդը բարութեամբ կը տեսնէ , բա-
րեմութեամբ կը դատէ և իւր ան-
ձին վերայ դատաստան կ'ընէ : Այն որ
արդար և զգայուն հոգի ունի , երե-
ւութեան պարագայներէ չը դատեր ,
չորահնար չը լինիր և չարախնդացու-
թենէ չ'ախարժիր , այլ երբ տեսնէ ի-
րօք մեղաւոր կամ ծանր յանցապարտ
մը , կը կարեկի ի նորա վերայ . կը գը-
թայ նորա վիճակին և կը փութայ կա-
րեկցաբար դարման մատուցանել նո-
րա հոգեւոյն , որպէս զի գթութեան
պարտք մը կատարած լինի և որպէս զի
հոգի մը ապրեցուցած լինի , որ մեծ
առաքինութիւն է մարդոց համար և
մեծ վարձատրութեան արժանի : Այն
մարդը որ կենդանի խղճ ունի , եր-
բէք միակողմանի չը տեսներ , միակող-
մանի չը դատեր և թիւր հետեւու-
թիւններ չը հաներ . կենդանի խղճի
տէր մարդը իւր անձէն կը սկսի միշտ
դատատանը , իրեն սահման կը դնէ
միշտ Քրիստոսի այն յանդիմանական
խօսքը թէ . « Կեղծաւոր , հան նախ
զգերանդ յականէ քու մմէ » : Կենդանի
խղճի տէր մարդը ամենեւին անձնասէր
չը լինիր , այլ արդարասէր . արդարա-
սիրութիւնը միայն կ'ուղղէ մեր դա-
տողութիւնը և կը հանդարտեցնէ ու
չափ կը դնէ մեր կրկն : Նրբ մարդ մը ,
ընկեր մը , եղբայր մը դատելու կ'ել-
լեմք իւր մի թերութեան , մի ան-
խտհեմութեան կամ յանցանայ հա-
մար՝ պարտիմք նախ արդարու-
թեամբ եւ խտիւ մեր անձը քնն-
նել , թէ արդեօք մենք եւս չու-
նինք այնպիսի թերութիւններ կամ
երբէք ունեցած չեմք մեր անցելոյն
մէջ այն տեսակ դէպքեր , զորս այլոց
վերայ այնքան գէշ կը տեսնենք և խտիւ
կը դատապարտեմք . եթէ ունինք կամ
ունեցած ենք մեք ևս նոյն կամ նոյնա-
նման թերութիւններ , անխտհեմու-

թիւններ և անմիտ արարմունք , ինչ-
պէս կամ ինչ խղճով կրնամք դատել ,
հարուածել և կործանելու աշխատիլ
անձ մը այնպիսի թերութեանց հա-
մար , որոց նմանը բազմիցս մեր կենաց
մէջ տեսնուած է , և թերեւս մեր նոյն
դատապարտելի կարծած անձը մեզմէն
օրինակ առած և մեզմէն ուսած լինի
և երբ այս խիստ անձնադատութեամբ
խմանամք մենք մեր թերութիւնները ,
տկարութիւնները և անխտհեմութիւն-
ները , այն ատեն քաջ պիտի խմանանք ,
որ մենք դատելէ առաջ դատուելու
պէտք ունինք և անբաստանելէ առաջ
արդարանալու կը կարօտիմք , հետեւա-
բար կը պարտիմք հեռի կենաց չարա-
խօսութենէ , չարակամութենէ և այլոց
վրայ դատաստան ընելէ : Բայց այսու-
մի գուցէ կարծուի թէ մենք չարու-
թիւնները անպատիժ թողուլ և չարա-
գործները ազատ ձգել կ'ուզեմք , ոչ
երբէք , խպառ հեռի է մեր նպատա-
կէն այդպիսի միաստիար պաշտպա-
նութիւն մը , որովհետեւ եթէ այն-
պէս լինի , մարդկային ազգի կենաց
ընկիւ եւ պատուոյ ապահովութեան
համար սահմանուած օրէնքներ կեղ-
ծանին եւ չարագործք իրենց աջեւ-
լայն ասպարէզ գտնելով ընկերականու-
թեան բարեկարգութիւնը և անդոր-
րութիւնը կը տապալեն . որով խիստ
դժուար կը լինի այնուհետեւ ապահով
կեանք վարել աշխարհի վերայ , այլ
մեր նպատակն է ցուցնել թէ շատ
մարդիկ չարակամութեան և նախան-
ձու կրքերէն թելադրեալ սրբան վը-
նասներ կը հասցնեն իրարու և որքան
թշուառութեանց պատճառ կը լինին .
հասկնել նաեւ թէ մարդ մը երբ
յանկարծական սխալ մը կը գործէ և
փորձութեան մէջ կիլտայ , այն ատեն
նորա լու յատկութիւններն ալ մոռ-
նալով զայն չարաչար դատել և նորա

հետ անողոր փարուիլ լաւ չէ, բոտ ու
բում կան հոգիներ, որք երբ մի փոր-
ձութեան մէջ ինչոն արդէն չառ ա-
մօթհար կը լինին եւ կը վշտագնին,
եթէ մարդիկ նոցա հետ անպատիւ
վարուին և արհամարհանք ու թշնա-
մանք դոյց տան, այնպիսի հոգիք չու-
տով կը յուսահատին եւ յուսահա-
տութեան վախճանը կորուստ է, այս
պատճառաւ՝ բարեսէր և եղբայրա-
տէր մարդիկ այս ամենը ի նկատի ու-
նելով, պէտք է աւելի կարեկցու-
թեամբ վարուին այնպիսեաց հետ նո-
ցա փորձուած ժամանակ, որով նոցա
հոգիները բարոյութեամբ շահելով
մի մեծ առաքինութիւն և Աստուա-
ճահաճայ դործ ըրած կը լինին: Արդէն
օրէնքը ընդհանուր բարեկարգութեան
վերայ կը հսկէ. երբ մէկը նորա գծած
պարտուց սահմանէն դուրս ելլէ ար-
դէն կը պատժուի օրինօք, եւ օրինաց
պատիժը ոչ թէ անձնականութեան
դէմ է, այլ դրութեան. այն պատ-
ճառաւ նոյն իսկ օրինաց դործագիր
դատաւորն երբ յանցաւոր մը դատե-
լու և չարութիւն մը պատժելու հար-
կին մէջ գտնուի, նորա դատաստանը
անձնականութեան դէմ չը պիտի լինի
ամենեւին, այլ ընդհանուր մղու-
թեան, նա ոչ թէ յանցաւորը պիտի
պատժէ այլ դործուած յանցանքը և
այս պատիժը պիտի ունենայ իրեն բա-
րի նպատակներ, այն է չարութիւնը
արգելուլ, այլոց բարի օրինակ տալ,
յանցաւորը ուղղել և պարտաւատար
ընել, երբ օրէնքը այսպէս կը դործա-
դրուի եւ պատիժը այս նպատակաւ
կը տրուի, այն ատեն արգարութիւնն
է որ կը կատարուի և ոչ ոք չէ կարող
բողբել ընդդէմ արգարութեան: Իսկ
նորա, որ այս բարի նպատակէն և ազ-
նիւ զգացումէն իտպաւ հեռի լինելով,
միայն չարակամութեան և ատելու-

թեան անարգար կիրքերէն թեկադ-
րեալ ինքնակոչ դատաւորներ կը հան-
դիսանան, անխղճարար իրենց եղբայ-
րը կը դատեն, լեզուագարութեամբ
այս ու այն իրենց խօսակցութեան
նիւթ ընելով, նոցա վրայ յանցանքներ
կը յերիւրեն, պակասութիւններ կը
գտնեն և անուանարկելու և անպա-
տուելու հնարքներ կը խորհին, այն
պիսիք իտպաւ հակառակ կը դործեն
արգարութեան. հակառակ խղճի եւ
հակառակ Աստուծոյ կամոյց, և այս
տեսակ չարակամութիւնը աւելի մեղք
է Աստուծոյ առջեւ և դատապարտե-
լիքան դոյլ բաղում յանցանքներ: Այն
մարդիկ որ չարանենդ ուղւով և մար-
դասպանութեան տենելու շնացող կինը
Յիսուսի կը ներկայացնեն իրեւ ճանր
յանցաւոր մը, Յիսուս նոյն կնոջ յան-
ցանքը աւելի թեթեւ կը դատէ քան
նոցա չարագրգիւ բնաւորութիւնը:
Չարակամութեամբ մարդ դատել, կը
նշանակէ յանցանքի դէմ յանցանք
գործել, և չարութեան դէմ չարու-
թիւն հատուցանել, որ բոլորովին հա-
կառակ է Աստուծոյ բարի կամոյց եւ
մեղսակար նոյն իսկ մեր անձին:

Ուրեմն կը սրտաւարիմբ միշտ լու-
գայլ լինել և մեր անձը հետ ու պահել
դոյլ բամբասելի և այլոց վրայ չարա-
խօսութիւն ընելէ երբ նորա համար
խօսուած յանցանաց լու վերահասու
չեմք այլ միայն ի լոյս իմացած և նոյն
իսկ եթէ լաւ վերահասու եւս եղած
լինիմք նոցա թերութեանց և համա-
ղում նոցա մեղաւոր լինելուն պէտք
չէ ամենեւին, որ չարախնդայ լինիմք
եւ չարամտութեամբ դատիմք, այլ
ընդհակառակն պէտք է յաւիմք և կա-
րեկցիմք նոցա վերայ և եթէ կարող
եմք, աշխատիմք նոցա ուղղութեան և
վերականգմանը, պէտք է լաւ համո-
ղելիմք որ ամեն մարդ առհասարակ

Պարզ կային բնական տկարութեանը եւ թակալ լինելով՝ ինչպէս միշտ Աստուծոյ օգնութեան նոյնպէս ալ իրարու օգնութեան կը կարօտին բարի եւ ա. դարինի լինելու համար, ուստի ամեն մարդ իրարու պէտք է բարեացակամ լինին եւ ոչ չարակամ:

Աստուածորդին Յիսուս, որ մարդկային մարմին զգեցնով քաջ վերահասու եղաւ եւ իմացաւ զոր ինչ կրէր մարդն, տեսէք ինչպէս քաղցրութեամբ եւ կարեկցութեամբ կը վարուի մեղսւորներուն եւ Փարիսեցւոց չառն համարած մարտաւորներուն հետ, երբէք դանկը չարհամարհեր, չանպատուեր եւ չը նուատուայներ, այլ միշտ նոցա իրենց մեղքերէն դառնալուն եւ արդիւնուն բազմալով՝ իւրաքանչեւ ինն իւր ցաւոյ համեմատ դարձան կը մատուցանէ. իւրաքանչեւ ինն իւր ցաւոյ համեմատ կը շինէ սոցեղանին եւ որուն որ կը մօտենայ, միշտ բարեկամութեամբ եւ օգնելու նպատակաւ կը մօտենայ, այս պատճառաւ նորա կեանքն ալ արդիւնաւոր կը լինի եւ շատ լքեալ ու վհատած հոգիներ կը վերակենդանացնէ. որոյ դատաստանը եթէ մարդոց մնայր, ան չուշտ մահու պիտի դատուէին, սա կայն Աստուած իբրեւ մարդ չը դատեր այլ իբրեւ դորովալիւ հայր մը, որ տեսնելով իւր անգէտ որդւոյն դէպ ի փայլուն կրակի գիմելը եւ այլ լեւով ճիշտ արձակելը՝ կարեկցութեամբ կը յուզի եւ կը փութայ դարման մատուցանել այն ողորմելին ցաւոյ, որ արտաքին թուր աջք հայրական ծըն. քոց կը փարի: Այսպէս ահա Յիսուս իւր բանիւ եւ կեանքով օրինակ կը ստայ մարդկանց որ եղբայրասէր լինին, որ գթած լինին, որ ներողամիտ լինին, փախչին չարտախմբութենէ, զգուշին չարախմբութենէ եւ խորշին չարակամութենէ:

Բ

Թե՛նէ. քանզի չարախմբութիւնը առտանայի դօրծ է: Այն մարդը՝ որ այլոց չար կը կամի՝ իւր ընկերին խոր խորատ կը փորէ եւ նորա անկմանը կ'աշխատի, գիտցիր որ այնպիսին մարդկանց մէջ ամենէն վտան է. այն մարդը՝ որ իւր ընկերին իւր եղբօր փոխով կ'ուրախանայ եւ նորա կսկիծովը կը հրճուի, գիտցիր որ այնպիսին մարմին զգեցած սաղան մ'է. այն մարդն՝ որ առանց չափ դնելու իւր լեզուին թեթեւամիտութեամբ եւ անգունն բերանով ժաւ հըր կը ժայթքէ իւր շուրջը եւ անգրթօրէն կ'արատաւորէ կ'անպատուէ եւ կը մահացնէ գայլն բարոյապէս, գիտցիր որ այնպիսին քան զմարդաստանն մարդասպան է, որոյ արտին մէջ մարդկութեան պատիւ բերող զգացում չը գտնուիր բնաւ այլ հեռ, այլ նախանձ եւ վրէժ: Եւ այս տեսակ մարդկանց դատաստանը աւելի մեծ պիտի լինի քան անոնց, որք այսպիսեաց ատելութեան եւ ոխակալութեան կրից զոհ ինկած կը բամբաւաւին, կը նախատուին եւ կը դատապարտուին: Աստուած կը տեսնէ նոցա հոգւոց կրած վշտերը եւ կը քաւէ նոցա տկարամտութենէն յառաջ եկած սխալմունքներն ալ: Իսկ վայ անոնց, որք փարիսեցւոց նման մեղուկը կը քամեն եւ ուղարկ կը կրակեն: որք մարդկանց առջեւ իրենք վերենք մարդը եւ ամեն թերութիւններէ ազատ հրատարակելով զայլ խոստիւ կը դատեն եւ մահու տրժան կը համարին, խեղճ եւ ողորմելի արարածներ, որք չը գիտեն թէ ինչ կը դօրծեն, մարդկանց պարզմտութիւնը կը պատրեն: Իրենց անձը կը խաբեն եւ կը կարծեն թէ զԱստուած ալ կը խաբեն, բայց Աստուած չը խաբուիր: Նա արտաքինը չը գտներ, այլ հոգւոց եւ սրտից խա

բերը կը քննէ . նա երբ կը տեսնէ մե-
ղաւորին լքեալ սիրաւ վշտաբեկ՝ հո-
գին և անմուռնջ արտասուէքը՝ խակոյն
կը գթայ խակոյն կը հարեկցի և անմի-
ջապէս կը փրկէ . ամենեւին կարեւո-
րութիւն չը տար մարդկանց դատաս-
տանին , այլ տեսնելով մեղաւորին ա-
պաշաւն ու դարձը՝ նորա հոգին կը
մխիթարէ և վշտերը կը սփռփէ և այս
նեղքին սփոփանքը զօրութիւն և նշ-
կը տայ անկեղծին համբերատար ոգւով
ընդունիլ մարդկային անիրաւութեան
իւր գլխոյն վերայ տեղադրած ամեն չա-
րիքները . իսկ անիրաւներն ու չարերը
որք իրենց ատելութեան ենթակային
այս խոնարհ համբերատարութենէն ,
այս արիական նահատակութենէն և
այս վսեմ անյիշաչարութենէն առանց
պատկաւելու իրենց չարութիւնը ա-
ւելի սուաջ կը վարեն և իրենց դառ-
նութիւն թիւնի մինչև յետին կաթիլը կը
ճգնին նորա գլխոյն հեղուլ թող սար-
սին ու սարսափին Աստուծոյ արդար
դատաստանէն եւ իրենց վրայ գալիք
բարկութենէն , թող յիշեն աններող
պորտապահանքին առածը և ամաչեն
իրենց անգթութեան վրայ , թող իջնէ
ամեն մարդ իւր սրտին խորը , թող
քննէ իւր հագուստ ծաւքերը և թող
ունին մատուցանէ անաչառ խղճին և
իմանայ թէ որքան կ'անիրաւի իւր
եղբոր դէմ՝ չարչարելով զնա եւ վըշ-
տայնելով և երբ իմանայ իւր անի-
րաւութիւնը թող դըժայ եւ խոստո-
վանի իւր մեղքերը անոր . « Որ հա-
ւատարիմ ու արդար է մեր մեղայ
թողութիւն տալու և զմեզ ամեն ա-
նիրաւութենէ սրբելու » . Ա. Յով. Ա. 9 :

Ս . Գ . Շահան-իւն :

ՄԱՐԳԱՐԵԱԿԱՆ ՅԱՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ը Ն Դ Մ Է Ջ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Ր Ա Ն

Թիւ 'ի հնումն և թիւ 'ի նորումն բազումք ուր-
աւոր լինին զհնութենէ Աստուածաշունչ մատենից
կամ զլինելոյն նորա սուրբ և աստուածեղէն տառ :
Այլ թիւ 'ի յետոյց ոմանց ասնն գրեալ այն իր-
ազգային պատմութիւն ինչ , և ըստ բնաց գրողին
ըն անհաւատալի այլաբանութեամբ , որով և յա-
րակցութիւն նորա ընդ Նոր Կտակարանի՝ յորում
նախաձայնեալ ամենայն օրէնք և մարդարեւութիւնք
վերաբերին առ անձն , առ պաշտօն , առ փառս և
պատիւ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Փրկչին
աղցի մարդկան , մերժի և ճշմարտութիւն սրբոյ
Աւետարանին ստի : Քանզի հիմն և նկարագրու-
թիւն Նորոյ Կտակարանի է Հին Կտակարանն ,
որ ուրանայ զՀինն , ուրացեալ է և զՆորն :

Բայց Պատուէ մեծիմաստ Եպիսկոպոսն գեղե-
ցիկս յանդիմանէ զչարտաշար դատողն աստուածե-
ղէն մասնից , յասելն իւրում . « Գայս ամենայն
վեհա որ արդեօք զարմացուցին զքեզ խարդաւանե-
ցան ամբարիշտք՝ խուսափել կամեցեալ 'ի նշանոյն
և 'ի մարգարեութեանց : Այլ մի՛ կարծեսցեն և
յԱստուծոյ խուսափել , պահեաց նոցա 'ի հոգե-
շունչ պատգամն այլ աստուածեղէն կիւք անգծե-
լի յստիաց , այն ինքն է աղխաղխումն երկուց կը-
տակարանաց : Քանզի անհակառակելի է այս ինչ ,
կանխադրին գող Հնոյ Կտակարանի քան զՆոր Կը-
տակարանն : Զեր 'ի միջի այլ Եղբայ , որ նոր յո-
րինել մատնան և մոլորէ զՀինայս , կամ խարդա-
խել զայն առ 'ի շնորհակա քրիստոսնից , զոր հա-
լածէին : Զուր է աւելի լին ասել զայցցանէ , 'ի
միաբանութենէ երկուց Կտակարանաց ասուցիլ 'ի
վերայ հասանմք , թէ աստուածեղէն են երկրքեանս
Մի է զիստաբութիւն երկոցուն նոցա , և մի ուշ
ունին նպատակի : Նա յարգարէ զշուրիլ կատա-
րելութեան , զոր էկեալ սորա ակն յանդիման ցու-
ցանէ , Նա արկանէ զհիմն շինութեան , եւ սա
զլիսաւորէ . և զոր նա կանխաձայնեաց , սա յառաջ
մատուցեալ զկատարումն եղոյց ամենայնի : Վէպք
ազգաց Բ . հատոր , էրես 223 :

Ուստի և ես առ 'ի հաստատութեան ճշմարիտ
գրութեան մեծիմաստ հօրս , և 'ի ստուգութիւն
պնտրիկ աշխատ կալայ 'ի մի փայլ ժողովել զա-
մենայն մարգարեութիւնն խօնեցեալ զՔրիստոս
է , որք 'ի ճննդենէ աշխարհի մինչեւ ցրջադատ
նորա գտանին 'ի Սուրբ Գրիս Հնոյ Կտակարանի :

ունենալ ինձ օգնական զվարարանութիւն Ս. Գրոց
եւ Հարց Սրբոց մեր եւս օտար ազգաց : Հարց եւ
պատասխանի ձեռով . յուսալով զի բաւական լիցի
այն բառնալ զգայթակրութիւն ուրացողացն զճշշ-
մարտութենէ եւ զյարակցութենէ երկուց աստուա-
ծեղէն մատենիցս :

Գերոգ Աւետեան

Հաքարեանց :

ՀԱՐՅ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

Հարց. **Ձ**ի որովհետեւ գլխաւոր
առարկայ Նոր Կտակարանի է Տէրն
մեր Յիսուս Քրիստոս եւ Աւետարանն
Սուրբ , աստ . Ծ.ք են երեւելի յատ-
կութիւնք կամ հանգամանք անձին
Քրիստոսի խօսեցեալ զնմանէ 'ի Հին
Կտակարանի անդ :

Պատասխանի. **Բ**աց 'ի յօրինակաց
և 'ի խորհրդաւոր նշանաց Քրիստոսի
եւ Աւետարանի նորին , որք գտանին
'ի հին օրէնսն 'ի պաշտմունս Եբրայե-
ցւոց , այսինքն սեղան եւ սլաշտօնեայք
նորա , Օրէնք եւ սպասաւորք նորա .
Ժողովուրդ եւ քահանայապետք նորա .
պատարագ եւ զենումն նորա , եւ այլն .
են եւ տեսալիս յայանի նկարագրու-
թիւնք , որք են գուշակութիւնք վե-
րաբերեալ առ Քրիստոս Փրկիչն մեր ,
բազմօք յառաջ քան զբալուստ նորա
յաշխարհ 'ի փրկութիւն ազգի մարդ-
կան :

Հ. **Ձ**ինչ է առաջին գուշակու-
թիւն վասն գալստեան Քրիստոսի :

Պ. **Ի** Ծննդոց 'ի գլ. Գ. հմ. 15.
ուր Աստուած ասէ ցօձն , «Եղից թրշ
նամութիւն 'ի մէջ քո եւ 'ի մէջ կնո-
ջդ , եւ 'ի մէջ զաւակի քոյ եւ 'ի մէջ
զաւակի դորա . նա սպասեացէ քում
գլխոյ , եւ դու սպասեացես նորին գար-
շապարի :

Հ. **Ուրանօր** կատարեցաւ այս
գուշակութիւն :

Պ. **Ի** Քաղապաղաց 'ի գլ. Գ.
հմ. 4. ուր գրէ , «Այլ իբրեւ եկն
լրումն ժամանակի առաքեաց Աստ-
ուած զՈրդին , որ եղեւ 'ի կնոջ :

Եւ 'ի Յովհաննու առաջին 'ի գլ. Գ.
հմ. 8. գրէ , «Որ առնէ զմեզս 'ի սա-
տանայէ է , զի 'ի սկզբանէ սատանայ
մեզանչէ , վասն այնորիկ յայտնեցաւ
Որդին Աստուծոյ , զի լուծցէ զգործս
սատանայի : Որպէս է եւ այս բան Պա-
սիւէ եպիսկոպոսի յասել նորա . «Այլ
մինչ ահիւ տաքնասին զմեզ ահաւոր
դատատտանք Աստուծոյ . սքանչաւ-
ցուք՝ զիմք առ նմին յուրախականն
հայեցուցանէ 'ի վեր զմիաս . եւ անդլս-
տին յօրէ կորստեան մերոյ յայտ յան-
դիման ցուցանէ զհանդերձեալն մեր
ազատութիւն : Օձիւն , որ բազմապա-
տիկ սողոսկելովն տպաւորապոյնս նկա-
րէր զմեաւար հրապոյրս եւ զպաա-
րողական հնարս այսոյն չարի , յայտ
առնէ Աստուած նախամօրն Եւայի
եւ զնողկալի նկարագրի զարժանին պա-
տուհաս ոսոխի նորա պատրելոյ Հարկ
'ի վերայ կայր օձին ատելի լինել ամե-
նայն կենդանեաց . զոր օրինակ եւ սա-
տանայ անիծապարտ էր քան զամենայն
արարածս . եւ որպէս 'ի վերայ լանջաց
եւ որովայնի իւրոյ քարչի օձ ընդ եր-
կիր . եւ սատանայ իրաւապէս թօթա-
փեալ յերկնից , ուր ստեղծեալն էր ,
ոչ եւս վերականգնեացի :

Հող ուտել ասացաւ օձին 'ի նշա-
ւակ վայրաքարշ խորհրդոց , զորս աղ-
գէ 'ի մեզ սատանայ . եւ իւր իսկ խոր-
հաւորք ամենայն երկրաքարշք են . զի
ոչ այլ ինչ խորհի նա , բայց միայն ըզ-
մեզս : Յանհաշտ թշնամութեան անդ
մարդկայինս ազգի ընդ սատանայի ա-
կըն յայտնի տեսանեմք զյաղթանակն
որ մեզ սրահեալ կայ : Զի ահաւասիկ

աւետարանի մեզ գուշակ Օրհնեալ, ուրով ջախսեցի գլուխ սլաքորդին, սանձակոծեցի անեմ՝ ամբարտաւանութիւն նորա, և խոյտառակեցի թաղաւորութիւն նորա ընդ ամենայն երկիր: Զաւակն օրհնեալ է կուսածինն Քրիստոս, յորում միայն չմեղաւ Ագամ: քանզի եւ աստուածահրաշօրինակաւ ծագեաց Միգամայ, յղանալով ոչ ի մարդկանէ, այլ ի Հոգւոյն Սրբոյ: Այս ասլին չնախարհիկ զաւակաւ, կամ թէ ի ձեռն կնոջն՝ որ զնոյն ծնաւ, որպէս ունին աստանօր ընթերցուածք զանազանութիւն, հանդերձեալ էր նորոգել զեղծեալ ազգ մարդկան, և բառնալ զգորութիւն իշխանի աշխարհիս, որ յիւրոյն ինչ ոչ եզրիս ի Քրիստոս: Վէպք աղբաց Ա. հատոր, երես 253. և որ կնի նորին:

Հ. Զննչ է յետադույ յայտնի գուշակութիւն վասն Քրիստոսի:

Պ. Ի Ծննդոց դլ. ԺԲ. հմ. 18. և ԻԲ. հմ. 18. ուր ասէ Աստուած. «Այլ Աբրաամ ընթելով լինիցի ազգ մեծ և ի բազում, և օրհնեցի ի նա ամենայն ազգ երկրի»: Եւ եւս «Եւ օրհնեցին ի զաւակի քում ամենայն ազգ երկրի, փոխանակ զի լուար ձուլն իմում»:

Հ. Արսլ երեւի թէ այս խոտայեալ զաւակն է Քրիստոս:

Ի Գալ. ի դլ. Գ. հմ. 8. գրի. «Յառաջագոյն գիտէր գիր, թէ ի հաւատոյ անտի արդարացուցանէ Աստուած զհեթանոսս. յառաջագոյն խօսեցաւ Աբրահամ, թէ ի քեզ օրհնեցին ամենայն ազգ: Դարձեալ ի նոյն ի հմ. 16. ասի՝ «Իսկ Աբրահամը խոտացան աւետիքն, եւ զաւակի նորա, և ոչ ասէ զզաւակաց իբրեւ զազմաց, այլ իբրեւ զմիւս, թէ և զաւակի քում, որ է Քրիստոս»:

Եւ ի Մատթ. ի ծննդաբանութեան

Թեան Քրիստոսի գրի. «Քիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի որդւոյ Դաւթի, որդւոյ Աբրահամ»: Ա. 7:

Զնոյն է տեսնել և յայս օրանծալի բան Պոլսէի յասելն նորա վասն խոտաման Աստուծոյն ի զաւակի Աբրահամ օրհնելն ամենայն ազգաց. այսինքն՝ խոտանոյ Աստուած Աբրահամն ի նմա և ի զաւակի նորա, օրհնիլ ամենայն ազգաց. զի ամենայն ազգ և ազինք՝ որ կուրացեալ մոռանային զԱրարիչ իւրեանց, նովաւ կուչեցին Մատուած գիտութիւն՝ յորում տիրապէս և օրհնութիւն: Սոփաւ հայր կարգեցաւ Աբրահամ ամենայն հաւատացեալ և զաւակ նորա ազգիւր օրհնութեան, որ արքայանեաց էր զամենայն աիեղերս:

Աւասիկ շառաւիղն օրհնութեան խոտացեալ Եսայեայ, նոյն եւ ուղէ և շառաւիղ Աբրահամ: Վէպք աղբաց Ա. հատոր երես 272:

Հ. Բայ ի յԱբրահամ այլ ում եւս Աստուած զխոտաման գալստեան Քրիստոսի:

Պ. Սահակայ որդւոյ Աբրահամ, լստ այնմ թէ՝ «Եւ բազմացուցիւ ըզ զաւակ քո իբրեւ զաստեղս երկնից. եւ ասի զաւակի քում ամենայն երկիրս այս. և օրհնեցին ի զաւակի քում ամենայն ազգ երկրի: Ի Ծննդոց ԻԶ. 4:

Զնոյն ասէ Աստուած և Յակոբայ որդւոյ Իսահակայ. «Եւ եղիցի զաւակ քո ասէ, իբրեւ զաւակ երկրի. և ընդ դարձակեցի ընդ ծովափովմ և ընդ արեւելս. և ընդ հիւսիս և ընդ հարաւ. եւ օրհնեցին ի քեզ ամենայն ազգ երկրի և ի զաւակ քում»: Ի Ծննդոց ի դլ. ԻԸ. հմ. 14:

Հ. Մարգարեացաւ և Յակոբ որ գի Իսահակայ վասն գալստեան Քրիստոսի:

Պ. Այս, զի ի ժամ մահուան իւրոյ խօսեցաւ ընդ որդւոյ իւրում Յուդայի և ասէ. «Մի սպիասեցի իշխան ի Յուդայ. և մի պէտ յերանայ նորա, մինչեւ եկեսցէ նա, որոյ իւրն է հանդերձեալքն. և նա է ակնկալութիւն Հեթանոսաց »: Ի Յենդոց ի վ. ԽԹ. հմ. 10:

Հ. Ձիարդ խմանա թէ այս մարդարէութիւն կամ օրհնութիւն Յակոբու առ որդի իւր Յուդա է նախագուշակութիւն վասն դաւառեան Քրիստոսի:

Պ. Նախ զի յասելն թէ, մինչեւ եկեսցէ նա, որոյ իւրն է հանդերձեալքն, և նա է ակնկալութիւն Հեթանոսաց, յայտնապէս նշանակէ զՔրիստոս, որ առաքեցաւ ի հօրէ ի փրկութիւն հեթանոսաց, ըստ այնմ թէ. «Իսկ զոր հայր սրբեաց եւ առաքեաց յաշխարհ, դուք ասէք թէ հայհոյեալ Յով. Ժ. 36: Գարձեալ թէ. «Որպէս զի առաքեաց յաշխարհ, և ես առաքեցի զնոսա յաշխարհ: Եւ ի վերայ նոցա ես սուրբ առնեմ զանձն իմ. զի եղիցին և նոքա սրբեալք ճշմարտութեամբ: Այլ ոչ վասն նոցա միայն աղաչեմ, այլ և վասն ամենայն հաւատացելոց բանիւ նոցա յիս: Զի ամենեքեան մի իցեն, որպէս դու Հայր յիս, և ես ի բեզ. զի և նոքա ի մեզ իցեն, զի եւ աշխարհ հաւատաւոյ, թէ դու առաքեցեր զիս: Ժ. 8-21: Երկրորդ՝ որ ասի. մի սպիասեցի իշխանութիւն ի Յուդայ, և մի պետութիւն յերանայ նորա, մինչեւ եկեսցէ նա. նշանակէ տեւելն այնց մինչեւ ցգալուստն Քրիստոսի, որպէս և ի ծրանիւն Քրիստոսի ամենայն իշխանութիւն և պետութիւն, մահ և կեանք բարձաւ ի տանէ Յուդայ և էանց ի ձեռս Հռովմայեցւոց:

Երբայցեցիք իսկ առեալ էին զայս

մարդարէութիւն վասն դաւառեան Մեհային, որում մինչ ցարդ ակնկալին, զի դայցէ նա հաստատել զաթոռն Դաւթի: Եւ եթէ յայս մարդարէան կացցեն Հրէայք մինչեւ ի վախճան աշխարհի, տեսցեն զգալուստ Քրիստոսի. բայց յայնժամ, յորժամ դայցէ փառօք և հրեշտակօք ի դատել զազդ մարդկան, ուր կոծ և անպաշտ իւրեանց յայնժամ անօգուտ լիցի:

Սոյնպէս է տեսանել և առ Պատուէ եպիսկոպոսին յառելն նորա. Ետես Յուկոր՝ ասէ, հոգւոյն զխորհուրդ այսր ընարութեան. քանզի իւրեւ ի պարզել հոգւոյն շուրջ պատեալ որդիքն զմահձօքն՝ հայցէին զօրհնութիւն բարւոյ հօրն, եցոյց նմա Աստուած զհանդերձեալ վիճակ ցեղիցն երկոտասանից յերկրին աւետեաց:

Համառօտք էին բանքն, այլ հոծ մեծահրաշ խնասիրք:

Գերատանձ էին ամենայն պատգամքն, զորս խօսեցաւ վասն եղբարց Յուդայ, և ի վեր քան զմարդոց առ առաժաղգեցիկ զօրութիւն. այլ ի ժամանել առ Յուդա, խոյանայ և եւս որաթուիչ լեղուն, ասէ, Յուդա, ըզբեզ օրհնեացին եղբարք քո. ձեռք քո ի վերայ թիկանց թշնամեաց քոց. երկիր պապցեն բեզ որդիք հօրքո, կուրիւն առիւծու Յուդա, ի շառաւիղէ ելեր որդեակ իմ. ելեր բազմեցար. ննջեցեր իբրեւ զառիւծ. և իբրեւ զկորիւն առիւծու, ո՞ յարուցանէ ըզնա: Մի սպիասեցի իշխան ի Յուդայ. և այլն որ զկնի:

Կարգ բանից մարդարէութեանս ակնարկէ ըստ գրոյն ի բաժինն որ հասաներ Յուդայի յերկրին աւետեաց. Բայց յետին բանքն՝ որպէս զխորդ եւ կամք իցեն իմանալ, ցուցանէ նա ինքըն որ յԱստուծոյ գալոյց էր, պաշտօնեաց և թարգման կամաց նորա լը-

բունն աւետեաց , և թագաւոր նորոյ
ժողովրդեան , այն ինքն է Մեսիայն օ-
ծեալ Տեառն :

Առ Յուդա միայն խօսի Յակոբ
յայանապէս զՄեսիայէ , յորմէ ծնա-
նելոցն էր . այլ 'ի նմա բովանդակէ
հանգամանս համօրէն ազգին . զի գինի
վարատելոյն դարձեալ ընդ դրօշիւ Յու-
դայի գումարելոց էին մնացորդք ժո-
ղովրդեանն : Ի այն մարգարէութիւն
Յակոբայ ակն յանդիման երեւի , եւ
կամի իմն առել նահապետն թէ յա-
ւուրս Մեսիայի սարուեսցի ամենայն
իշխանութիւն 'ի տանէն Յուդայ , որ
է բնաբարձ քակտումն տէրութեան :

Արդ՝ աւանիկ զգամանակ աւուրց
Մեսիային 'ի կրկին նշանաց յայտ առ-
նէ , 'ի քանդելոյ խաղաւ թագաւո-
րութեան Յուդայի և ժողովրդեան Հը-
րէից , և 'ի յառնելոյ նորոյ թագա-
ւորութեան ոչ միոյ միայնոյ ժողովր-
դեան , այլ ամենայն ժողովրդոց , որոց
ամենեցուն պետ եւ ակնկալութիւն
Մեսիայն լիցի : Վէպք Ա . հատ . 279 :

Հ . Յետ այսորիկ այլ ոք մարգա-
րէացաւ վասն գալստեան Քրիստոսի
փրկչին մերոյ :

Պ . Աստուածախօսն Մովսէս մե-
ծըն 'ի մարգարէս 'ի գիրս Օրինաց
'ի գլ . ԺԸ . հմ . 15 և 18—19 , ա-
սէ . “ Մարգարէ յեղբարց քոց իբրեւ
զիս յարուցէ քեզ տէր Աստուած քո ,
նմա լուիջիք ” : Եւս թէ , “ Մարգարէ
յարուցից նոցա յեղբարց իւրեանց
իբրեւ զքեզ . եւ տաց զպատգա-
մէն իմ 'ի բերան նորա . եւ խօսեսցի
ընդ նոսա , որպէս և պատուիրեցից նը-
մա : Եւ մարդ՝ որ ոչ լուիցէ , զոր խօ-
սիցի մարգարէն յանուն իմ , ես խնդ-
րեցից վրէժ 'ի նմանէ ” :

Հ . Բայց որով հաւաստի թէ այս
մարգարէութիւն Մովսէսի էր վասն
գալստեան Քրիստոսի :

Պ . Սուրբն Ստեփաննոս նախաձե-
կայն Քրիստոսի , յորժամ առաջի քա-
հանայապետին նկարագրէր վկայու-
թեամբ նախահարց իւրեանց զբա-
լուստ Քրիստոսի , երբ և զայս մար-
գարէութիւն Մովսէսի նշանակեալ 'ի
Քրիստոս , ասելով “ Այս Մովսէս , որ
ասաց ցորդին Իսրայելի , Մարգարէ
ծեղ յարուցէ տէր Աստուած յեղ-
բարց ձերոց իբրեւ զիս նմա լուիջիք ,
սա է՝ որ եղև յեկեղեցւոյն յանա-
պատի ընդ հրեշտակին , որ խօսեցաւ
ընդ նմա 'ի լերինն Սինայ և ընդ հարսն
մեր , որ ընկալաւ զպատգամն կենդա-
նիս տալ մեզոյ : Գործ . Ա . ԺԷ . 37, 38 :

Հ . Բայց ոչ ոք յայտ երեւելի մար-
գարէիցս՝ այսինքն Յսայեա , Երեմիա ,
Եղիա , Եղիսէ , կամ այլ ոք 'ի յոգնա-
թիւ մարգարէից , էր նման Մովսէսի :

Պ . Այս , ոչ մին 'ի նոցանէ եղև
նման Մովսէսի , բայց միայն Քրիստոս
փրկիչն մեր , որ կոտարեաց բազում
հրաշագործութիւնս 'ի մէջ ժողովրդո-
ցն Իսրայելի , որպէս Մովսէս 'ի Յե-
զիպտոս և յանապատին (*) :

Ըստ այսմ է և քան Պոսիւէի եւ
պիսիոպոսին յասելն իւրում . “ Յոր կա-
մեցեալ Մովսէսի ակնկալութիւն ժողո-
վրդեանն 'ի նա հարստել վկայէ հա-
տատուութեամբ գալստեան մեծի մար-
գարէին , որ ծնանելոց էր յազգէն Աբ-
րահամս , Իսահակայ և Յակոբայ ” :
“ Մարգարէ՝ ասէ , յեղբարց քոց իբ-
րեւ զիս յարուցէ քեզ Տէր Աստուած
քո , նմա լուիջիք ” : Եւ ո՞ր արդեօք
մարգարէն այն իցէ հանգոյն Մովսէ-
սի , օրէնսդիր իբրեւ զՄովսէս . եթէ
ոչ նա ինքն Մեսիայ , որ բանիւ իւրով

(*) Բայց հրաշագործութիւն Քրիստոսի էր 'ի
մարգարէութենէ՝ եւ Մովսէսին՝ առ 'ի ընկճիւ
զխտաարտութիւն Գարաւնի :

առաջնորդեցէ և որբեացէ զամենայն օրեգներս :

Քրիստոսի էր անկ նախ առաջին զառուցանել ժողովուրդ նոր , որում և ասացն . « Պատուիրանն նոր ասմ ձեզդ , և դարձեալ , « Եթէ սիրէք զիս , ըզպատուիրանս իմ պահեալիքդ » . և եւս յայտնադոյն . « Ասացաւ առաջնոցն թէ մի սպանաներ , բայց ես ասեմ ձեզդ , և այն որ զինի նովին ոճով և նովին իշխանութեամբ :

Սոյն սա է ապա նոր մարգարէն նմանեալ Մովսէսի , առուողն նորոյ օրինաց , և զնմանէ ասաց մեզ Մովսէս ՚ի գուշակել իւրում զգալուստ նորա , եթէ « Նմա լուծիք » . և ահա ՚ի լուծումն խոտոմանս այսորիկ ինքն իսկ Աստուած որոտաց ՚ի բարձանց զայս բարբառ աստուածային . « Դա է որդի իմ օրեղի ընդ որ հաճեցայ , զըմա լուարուք » :

Նոյն մարգարէն էր և նոյն Քրիստոս զոր տպաւորեաց Մովսէս օձիւն տղիւնեալ , զոր կանգնեաց յանապատին : Հարկ էր մարդկայինս ազգի ՚ի սոյն հայելով օձ . այսինքն է ՚ի նա հաւատով որպէս ինքն իսկ մեկնաբանէ՝ բռնել ՚ի խայթուածոյ հնոյ օձին , որով թունաւորեալք մահանամք ամենեքեան : Եւ ընդէր է ինձ զօձն միայն տղնձի ամեղ ՚ի յիշատակ : Ամենայն օրէնք Մովսէսի , ամենայն զոհք նորա քահանայն մեծ կարգեալ ՚ի նըմանէ այնչափ խորհրդական արարողութեամբք , մուտ նորա ՚ի սրբութիւնն , համառօտ ասել ամենայն իսկ պաշտամունք հրէական օրինաց հաւօրէն՝ յորում ամենայն ինչ արեամբ սրբէր , և դառն անգամ զենեալ ՚ի մեծի տօնին որ զատիկն կոչէր՝ ՚ի յիշատակ տղատութեան ազգին , այս ամենայն ոչ այլ ինչ նշանակէր՝ բայց միայն զՔրիստոս , որ արեամբն իւրով ժրկա-

գործեաց զժողովուրդն . Աստուծոյ . Վէպք ազգաց , Ա . հատ . երես 295 . ըստ այսմ է և բան որբազան . Առաքելոյն Պօղոսի յեբրայեցիսն ՚ի գլ . Թ . հմ . 1-15 :

Հ . Յետ որոյ այլ ո՞րք եղեւ երեւելին ՚ի մարգարէից , որ զբազում գուշակութիւնս արար զՔրիստոսէ :

Պ . Դաւիթ մարգարէն՝ որ նախաձայնեալ է ՚ի սաղմնարանի իւրում զբազում նշանաւոր յայտնութիւնս զՔրիստոսէ , այսինքն նկարագրէ զնորին մարգեղութիւնն , զարջարանս , զհամբարձումն , զօլէպէս պաշտամունս , զմարգարէութիւն , ըզքահանայութիւն , զթագաւորութիւն և այլն , զոր օրինակ :

(Երբեմնիւ)

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՊԱՏԻԱՐԺ ԱՍՈՐՈՅ

ՅԱՆԳՂԻԱՅ

ՃԸՆԵ անուն լրագիրն հետեւեալն կը հրատարակէ :

Անգղիոյ եպիսկոպոսապետ Քանթըրպերի հրաւիրեց Ետրոց Ըմեն . Պատրիարքն , որ առաջին կարգի Սեփարիէ նշան ունի , և Երուսաղէմի եպիսկոպոսն ՚ի ճաշ , փառաւոր ընդունելութեամբ ընդունելով և եկեղեցական զգեստով ու զղակի եկեղեցին տանելով : Երբ համառօտ աղօթքն աւարտեցաւ , Քանթըրպերի հրաւիրեցոյ անջեւ ճառ մի կարգաց , յա-

քում կը յորդորէր Ասորոց Պատրիարքըն որ համաձայնի իրեն հետ ծէսերով և արարողութեամբ, որոց պատճառաւ իսկ ինքն Անգղիայ եկած է։ Կը յայտարարէր Քանթրպերի, որ ինքն կը յուսայ, որ երբ Ամեն. Պատրիարքն Արեւելոյ գառնայ, ան պատճառ իրեն հետ պիտի կրէ այն ազդեցութիւնն կամ ապաւորութիւնն, զոր տեսաւ Անգղիոյ եկեղեցւոյն եւ բնակչոյ մէջ, այն է՝ զուտ քրիստոնէութիւն, առաքելական հաւատ և գիտութիւն, որ պատճառ է բնակչոց լուսաւորութեան։ Քանթրպերի յաւել նաեւ՝ թէ ինքն կը ծանաջէ Եսայիական ուղղութեամբ Ասորիներն և գիտէ այն անհամաձայնութիւնն կամ տարբերութիւնըն, որով Ասորոց եկեղեցին կը բաժնուի Անգղիականէն և ուրիշ քրիստոնէական եկեղեցիներէն, ծանօթ է իրեն նմանապէս, որ ինչ ինչ ուսմանքներ որ բողոքական Ասորոց կը պատկանի և Սերտինին մէջ հերքուած է, դուք կըսէք թէ սուտ է։ Ուստի կը յուսայ անկասկած որ կը միանայ Քրիստոսի եկեղեցին և դուք Ասորիք կը գտք Աւերապայ միութեան գործն տնօրինելու, որ է հաճոյ ամենայն բրիստոնէից։

Այն բանախօսութեան թարգմանն էր Տէր Սարգսոյն, որ Պատրիարքի հետ էր։

ԵՂԵՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ինթէհէմի Տեսուչն կը գրէ։

«Երեկեան օր Քառասնից պրին մօտ, թղենեայ տակ, Զուռնայ դաւանութիւնէն կին մի պարտէղն գը-

նացած լինելով իւր երկան տնայութի համար յատուկ բոյս մի որոնելու հաւմար, կըսարմուի։

Սպանոն կ'աշխատի խեղճ կնոջ ճակտի սակիներն յափշտակելու, և կինն կը դիմադրէ ամենայն գորութեամբ։ Եղեռնագործն տեսնելով որ հնար չը կայ, իսկոյն դաշտնն կը հանէ, կնոջ վրոյն կիսով չափ կը կտրէ, աչքերն կը հանէ, փորն կը ծակէ, կուրծքն կը ձեղքէ, ստիկներն կը կտրէ, թևերն կը ձեղքէ, մինչև որ կը յաջողի ան շնչայնել և սակիներն յափշտակել։ Սպանման ժամանակն ճիշդ յայտնի չէ, միայն թէ ժամն 11 ին քանի մի աղջկունք շրջագոյցութեան ժամանակ խեղճ կնոջ դիակն կը գտնեն ծառի տակ, լուր կը տան և իսկոյն իւր տունըն կը տարուի։

Այս եղեռնագործութեան մասին Ինթէհէմի բնակիչք հանրագրութեամբ խնդրագիր մատուցած են Երուսաղէմի Պատրիարքարանայ՝ եղեռնագործն դանելու համար իրենց ազդու միջամտութիւնն դործ դնել։

Տեղւոյս կառավարութիւնն դորաւ կաններ հանած է զանազան կողմեր, բայց երկու շաբաթ անցած է և տաւ կաւին եղեռնագործն դանուած չէ։

Տեղերէն խոշորագիր. Տպեալ 1869.
 Հերթիկոս եւ Մարիամ. Տպեալ 1870.
 Հրահանգ սիրոյ, դործ Մայեղեան Յովսէփ վարժապետի. Տպ. 1870.
 Ղերուբեան Եղեանցի, եւ Եսայի կաթողիկոս Աղուանից. Տպեալ 1868.
 Հաղոց դիրք. Տպեալ 1873.
 Հառ հաղորդութեան. Տպեալ 1860.
 Հառ դպրոցական, երկու փոքր տետրակներ. Տպեալ 1863 եւ միւրը՝ 1867.
 Հարստասանութիւն տո ձեռն, աշխատասիրեաց Եղիաշար Մուրստեան.
 Մատենադրութիւն նախնեաց. Տպեալ 1856.
 Մատթէոս Ուսհայեցի, դործ նախնեաց ժն դարու. Տպեալ 1869.
 Մեկնութիւն Եփեսացւոյ. Տպեալ 1850.
 Մեկնութիւն յայտնութեան. Երեսիս Լամբրոնացւոյ. Տպեալ 1855.
 Միկայիլի Ասորոյ ժամանակադրութիւն, դործ ժն դար. Տպեալ 1871.
 —Նոյնը՝ ուրիշ դրացաբով բաղդաստուած փոքր ինչ տարբերութեամբ.
 Յովսէփ կաթողիկոս, պատմութիւն Հայոց, դործ նախնեաց Թ. դարու.
 Յովսէփ Գեղեցիկ. Տպեալ 1849.
 Երեսիկ. աղբթանատոյց Ս. Հօրն մերոյ դրիգորի Նարեկացւոյ. Տպ. 1868.
 Եւր բնութեցարան, Տպեալ 1868.
 Ողբերգութիւն Ի մեծն Երեսիս. Տպեալ 1863.
 Ուստ հայրենասիրի. Բ. Տպ. 1874.
 Ուստմն բարուց. Տպեալ 1857.
 Ուստմն տրամաբանութեան ր Տպեալ 1869.
 Պատմութիւն Ս. Գրոց. Տպեալ 1867.
 Պատմութիւն նոր Կոստանդնուքի, Տպեալ 1872.
 Պատմութիւն Ս. Երուսաղէմի, բարուածոյ թարգմանութեամբ. Տպ. 1872.
 Պատմութիւն Երուսաղէմի, աշխատասիրեաց Խորեն վարդապետ. (")
 Պատմութիւն Ս. Լուսաւորի. Տպեալ 1867.
 Պատմութիւն Լէնկթիմուրայ. Տպեալ 1873.
 Պատմութիւն Հայոց. Տպեալ 1870.
 Պատմութիւն բարոյական. Տպեալ 1872.
 Պատմութիւն Հայաստանեայց. առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ. Տպեալ 1872.
 Պատմութիւն երկամայ պահպանութիւն Ի Հապէշաստն, Տպեալ 1871.
 —Նոյնը՝ Գաղղիսրէն լեզուաւ.
 Սարգիս խոշորագիր, այլ եւ այլ անգամ տպուած.
 —Նոյնը՝ մեծ դիրքով
 —Նոյնը միջակ՝ դպրոցներու համար. Տպեալ 1873.
 Նոյնը՝ փոքր դիրքով եւ մանր գրով.
 Սին օրագիր, կազմեալ 1866 էն մինչեւ 1873. աշխարհիկ լեզուաւ.
 Ստորագրութիւն Երուսաղէմի, Տպեալ 1859. (")
 Թարգմութիւն փոխառաց մանկանց. Տպեալ 1868.
 Տոմարիկ տեղադրութիւն Երուսաղէմի. Տպեալ 1833. (")
 Տարերք իննաստապրութեան, Տպեալ 1852. (")
 Տեղութիւն հովուական. Տպեալ 1856. (")
 Տրամաբանութիւն, Պատուելի Գրիգորի Փէշտիմալեան. Տպեալ 1855. (")
 Տնոցոյց. Տպեալ 1868.
 Վերական, հին սնով, Տպեալ 1872.
 Վերական Գաղղիսրէն լեզուի. Տպեալ 1871.
 Վերականութիւն Հայերէն լեզուի. Տպեալ 1870.
 Վերականութիւն Գաղղիսրէն լեզուի. Տպեալ 1869.
 Վերականութեան համառօտ, Հայերէն եւ Սրարերէն լեզուաւ, Տպ. 1870.
 Վրոցոյց եւ զուարթութիւնք յոց.

Գրք	Փոյ
	30
2	20
2	
3	
300	
4	
	30
3	
6	
14	
25	
10	
16	
12	
10	
10	
12	
5	
4	
4	
18	
3	
8	
7	
5	
8	
4	
10	
6	
7	
16	
20	
20	
10	
6	
6	
3	
40	
4	
6	
3	
6	
8	
18	
10	
	20
	20
2	
4	
3	
2	
1	

ՅԱՆԿ

ՀԱԿՏԵՄԵՐ

Արթարան Աւետարանական բանից . — Դաս Դ .	
— Սման Անուշահատու թեան (Շար. և Քէլ) .	217—223
Ժաղիրդային երգիչներ	223—224
Սիրտ մարդոյ	—225
Գրիչ	226—227
Պարսից Շահին գոհարները	228—229
Զգուշութիւն դատելու ժամանակ	229—234
Մարդարեական յարակցութիւն ընդ մէջ Հին և Նոր Կտակարանաց . — Յառաջարան . — Հարց և պատասխանի . (Շարունակիչ)	234—239
Ամենապատիւ Պատրիարք Ասորոյ Մենգըիայ .	239—240
Եղեռնագործութիւն	—240

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Միօնը ամէն ամիս կը հրատարակուի 24 երեւոյ թողիպետայ մ'իրակէս
ու թաճայ լիցիմպ :
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Միշիտիյէ, հանդերձ ճանապարհի
ծախքովը կանխիկ վճարելի :
- Գ. Զատ անտրակ սուներ աւրոյը, պէտք է ամէն մէկ տարին շտաբ դա.
հէկան վճարել :